

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijsko vijeće

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijski savjet

R J E Š E N J E

**po Zahtjevu za pokretanje postupka privrednog subjekta Akt.online d.o.o. Sarajevo
protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo**

Sarajevo, septembar 2018.

Broj: UP-04-26-2-040-42/17

Sarajevo, 06.09.2018. godine

Na osnovu člana 25. stav (1) tačka e), člana 11. stav (1) u vezi člana 10. stav (2) Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09) u postupku utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka privrednog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo, putem punomoćnika, advokata Branka Marića, Mehmeda Spahe 26, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo Bosna i Hercegovina, Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine na 36. (tridesetšestoj) sjednici održanoj dana 06.09.2018. godine, donijelo je

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo podnesen protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, 71000 Sarajevo radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačke a), b) i c) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
2. Odbija se prijedlog za donošenje rješenja o privremenoj mjeri privrednog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdića 1, 71000 Sarajevo, kao neosnovan.
3. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u „Službenom glasniku BiH“, Službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je dana 04.01.2018. godine, pod brojem UP-04-26-2-040-3/17 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka u smislu člana 28. Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09), (u daljem tekstu: Zakon), podnesen od strane privrednog subjekta Akt.online d.o.o. Sarajevo, Fra Anđela Zvizdovića 1, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: Akt.online ili Podnosilac zahtjeva) zastupan po advokatima advokatske kuće Marić&Co, ulica Mehmeda Spahe 26 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: BH Telecom) zbog zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačka a), b) i d) Zakona. Prethodno, Podnosilac je dana 26.12.2017. godine pod brojem UP-04-26-2-040-1/17 podnio Zahtjev za donošenje privremene mjere kojom će se privrednom subjektu BH Telecom zabraniti da privrednom subjektu Akt.online sa danom 01.01.2018. godine isključi linkove za realizaciju usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma, te istom naložiti da nastavi pregovore sa Podnosiocem zahtjeva sa ciljem zaključivanja Dodatka Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma broj: 01-7.1-1189/11 od 16.09.2011. godine za usluge međunarodnog saobraćaja za period od 01.01.2018. godine do 31.03.2018. godine.

Zaprimljeni Zahtjev nije bio kompletan, te je Podnosiocu zahtjeva dana 10.01.2018. upućen zahtjev br: UP-04-26-2-040-4/17 za dopunu istog i uplatu administrativne takse.

Podnosilac zahtjeva je dopunio Zahtjev dana 17.01.2018. godine dopisom broj: UP-04-26-2-040-5/17 i dokazom o uplati administrativne takse nakon čega je Konkurencijsko vijeće utvrdilo da je isti kompletan i uredan u smislu člana 28. stav (1) Zakona, te je istom dana 15.02.2018. godine dostavljena Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva za pokretanje postupka broj: UP-04-26-2-040-8/17.

1. Stranke u postupku

1.1. Podnosilac zahtjeva

1.1.1. Privredni subjekt Akt.online d.o.o.

Privredni subjekt Akt.online društvo za informatički inženjering i usluge d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71 000 Sarajevo, sa ograničenom odgovornošću za prenos zvuka, slike ili ostalih informacija, registrovan je dana 29.9.2004. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-01-0365-09.

Osnivač privrednog subjekta Akt.online je privredni subjekat AKTON Telekomunikacijski inženjering d.o.o. Ljubljana, Tbilijaska ulica 81, Republika Slovenija. Privredni subjekat AKTON pruža direktne međunarodne telefonske veze, terminaciju u fiksnoj i mobilnoj mreži na području: Srbije, Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Crne Gore.

Osnovna registrovana djelatnost privrednog subjekta Akt.online je pružanje telekomunikacijskih usluga (terminaciju u fiksne i mobilne mreže u Bosni i Hercegovini) i navedeni je alternativni operater usluga javne fiksne telefonije.

1.2. Protivna strana

1.2.1. Privredni subjekt BH Telecom d.d.

Privredni subjekt BH Telecom Sarajevo, dioničarsko društvo, Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo, registrovan je dana 8.1.2002. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-02-0012-10 (stari broj 1-23391).

Osnivač i većinski vlasnik privrednog subjekta BH Telecom je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnovna registrovana djelatnosti privrednog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je tokom postupka primijenilo odredbe Zakona o konkurenciji, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta („Službeni glasnik BiH“, br. 18/06 i 34/10), Odluke o definisanju kategorije dominantnog položaja („Službeni glasnik BiH“, br.18/06 i 34/10), Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br.29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), Zakona o komunikacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 31/3, 75/10 i 32/10), Odluke o Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 46/17) i Pravila broj 35/2008 i 51/2010, Regulatorne agencije za komunikacije.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njegovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine s druge strane („Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“ br. 10/08), (u daljem tekstu: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) odredba čl. 71. o primjeni kriterija i pravne stečevine Evropske unije, te članka 43. stav (1) Zakona, koje omogućuje Konkurencijskom vijeću u svrhu ocjene danog slučaja, da se može koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije.

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

U svom Zahtjevu i dostavljenim dopunama Zahtjeva, Podnositelj zahtjeva, opisuje činjenično stanje i okolnosti koje su razlog za podnošenje Zahtjeva te u bitnom navodi slijedeće:

- da je Akt.online privredni subjekt registrovan kod Općinskog suda u Sarajevu pod brojem: 65-01-0365-09, sa sjedištem u ul. Fra Anđela Zvizdovića broj 1, Sarajevo i pretežnom djelatnošću koja se odnosi na pružanje telekomunikacijskih usluga i navedeni je alternativni operater usluga javne fiksne telefonije.
- da je BH Telecom javni telekom operater na području Bosne i Hercegovine koji zbog tehničkih specifikacija telekomunikacijske mreže jedini ima tehničku mogućnost terminirati poziv u svojoj mreži kod svog krajnjeg korisnika, to znači da ima *de facto* 100% monopol, te ga je zbog mogućnosti da isti zlopotrebi Regulatorna agencija za komunikacije BiH (“RAK”) *ex ante* odredila kao operatera sa značajnom tržišnom snagom te mu odredila/nametnula određene obaveze da bi se mogli ostvariti uslovi za razvoj konkurencije na tržištu BiH, između ostalog određena je obaveza omogućavanja spajanja svoje mreže sa mrežama drugih operatora čime su stvoreni preduslovi za terminaciju poziva koje dođu od drugih operatora, da to spajanje omogući transparentno i svim zainteresiranim operaterima pod jednakim uslovima, kao i da terminaciju tih poziva naplaćuje po najviše onoj cijeni koju odredi RAK (tzv. regulirana cijena).
- da je nažalost RAK reguliranu cijenu odredio samo za terminaciju nacionalnih poziva (to jest poziva koji započnu kod krajnjeg korisnika u mreži jednog od operatora unutar BiH), a cijenu za međunarodne pozive prepustio je komercijalnim dogovorima između operatora.
- da po procjeni Podnosioca zahtjeva BH Telecom na tržištu tranzitiranja međunarodnih poziva u mrežu BH Telecom ima barem 50% tržišni udio, te da kroz tzv. “komercijalne dogovore” određuje tržišne udjele ostalih nacionalnih alternativnih operatora (uključivo i tržišni udio Akt.online, koji je po procjeni Podnosioca (..) %^{**1}). Naime, ovi “komercijalni dogovori” su više manje “uzmi ili ostavi” jednostrani uslovi na koje Akt.online faktički nema nikakvog uticaja. Znači monopolni operater BH Telecom koji na tržištu terminacije poziva već ima *de facto* 100% monopol ovaj svoj monopolni položaj prenosi i na tržište tranzitiranja međunarodnih poziva u svoju mrežu (tzv. vertikalni monopol) te zlopotrebljava svoj monopolni položaj sa postavljanjem takvih uslova po kojima sebi i drugima određuje tržišne udjele kao i cijene po kojima drugi mogu obavljati tu uslugu na međunarodnom tržištu.
- da su uslovi od strane BH Telecoma određeni na način da operater koji BH Telecomu šalje količinu saobraćaja koliko je odredio BH Telecom (maksimalna količina koju operator može poslati), dobiva određeni “popust” na cijenu. Taj popust se faktički odnosi na cijenu po kojoj BH Telekom na međunarodnom tržištu navodno nudi uslugu tranzita međunarodnim

¹ (..) ** Podaci predstavljaju poslovnu tajnu, u smislu člana 38. Zakona o konkurenciji

operaterima. U slučaju da Akt.online i ne šalje više saobraćaja od dozvoljenog od strane BH Telecoma, platio bi BH Telecomu cijenu bez “popusta”, a onda sa svojom cijenom (uključujući još i troškove) prema međunarodnim operaterima bio bi sasvim nekonkurentan na međunarodnom tržištu.

- da je stanje na tržištu takvo, da popust na cijenu faktički nije popust jer se pojavljuju ponude od strane drugih operatora koje su jednake ili čak bolje od cijena koje uz popust dobije Akt.online. Razlog za to su u biti posebni dogovori koje operator BH Telecom sklapa sa takvim međunarodnim operaterima i koji onda konkuriraju operatoru Akt.online i saobraćaj šalju direktno BH Telecomu. Time BH Telecom operatora Akt.online još dodatno stavlja u neravnopravan položaj. Zbog toga se često dešava da Akt.online sa svojim cijenama nije u stanju od međunarodnih operatora skupiti ni toliko saobraćaja koliko mu je od strane BH Telecom dozvoljeno, a time ne postiže ni teoretsku marginu kojom treba da pokriva troškove (dozvole od RAK-a, troškovi bankarske garancije, troškovi interkonekcijskih vodova,...).
- da Podnosilac zahtjeva iz margine, koja bi trebala biti između cijene sa popustom i cijene bez popusta, mora da pokriva stalne direktne mjesečne troškove u iznosu od približno (..)**KM da bi tek nakon toga mogao ostvariti neku dobit. Smanjivanjem količine saobraćaja i povećavanjem cijena bez realnog povećanja popusta, prostor za marginu je godinama bio sve manji i manji. Sa zadnjim uslovima za prvi kvartal 2018. godine kojima su se dodatno smanjile količine saobraćaja i digle cijene, BH Telecom je napravio takvo stanje da prostora za ikakvu marginu više nema, nego je bilans negativan.
- da se utjecaj BH Telecoma na određivanje tržišnih udjela jasno vidi kroz donji hronološki prikaz smanjivanja količina međunarodnog saobraćaja (izraženo u minutama) kojeg je Akt.online mogao tranzitirati do mreže BH Telecoma. BH Telecom je takvo smanjivanje svaki put opravdavao navodnim smanjivanjem svog tržišnog udjela zbog pada obima međunarodnih poziva, znači po principu - BH Telecomu se smanjio obim saobraćaja, jednostrano će se smanjiti obim saobraćaja i ostalim operaterima kako bi razmjer tržišnog udjela i dalje ostao isti, odnosno tako kako odgovara upravi BH Telecoma.

Tabela 1.

	Fix.	Mob.
q3 2014	(..)**	(..)**
q4 2014	(..)**	(..)**
q1 2015	(..)**	(..)**
q2 2015	(..)**	(..)**
1.5.30.6.20	(..)**	(..)**
q3 2015	(..)**	(..)**
q4 2015	(..)**	(..)**
q1 2016	(..)**	(..)**
q2 2016	(..)**	(..)**
q3 2016	(..)**	(..)**
q4 2016	(..)**	(..)**
q1 2017	(..)**	(..)**
q2 2017	(..)**	(..)**
q3 2017	(..)**	(..)**
q4 2017	(..)**	(..)**
q1 2018	(..)**	(..)**

Izvor: Zahtjev

- da se u novoj ponudi za prvi kvartal 2018. godine Podnosiocu zahtjeva dodatno umanjuje saobraćaj u fiksnu mrežu za (...)*.
- da BH Telecom alternativnim operatorima u BiH uslugu terminacije međunarodnih poziva naplaćuje po određenoj cijeni. U 4. kvartalu 2017. godine su za Akt.online to bile cijene (...)* KM/min (...)*€/min) za fiksne pozive odnosno (...)*KM/min (...)*€/min) za mobilne pozive, pod uslovom da su samoinicijativno ograničili količinu slanog fiksnog saobraćaja na maksimalno (...)*kvartalno, odnosno mobilnog saobraćaja na maksimalno (...)*kvartalno. Za SMP operatora BH Telecom je to značilo da je samo od saobraćaja kojeg je dobio od Akt.online napravio za (...)* KM čistih prihoda, a efektivno i dobiti u skoro istom iznosu. Na drugoj strani za Akt.online je to direktni trošak odnosno obaveza prema BH Telecomu. Da bi uspio pokriti te pa i sve ostale troškove operator Akt.online mora na međunarodnom tržištu istu uslugu ponuditi po adekvatno višim cjenama. Međunarodno tržište je zbog puno učesnika veoma konkurentno, zato Akt.online nije u stanju uslugu tranzita poziva do mreže BH Telecom naplaćivati po bilo kojoj cijeni (kako to prema lokalnim operaterima može jednostavno napraviti BH Telecom). A da bi borba bila još oštrija na istom međunarodnom tržištu nastupa i BH Telecom koji sa nisko postavljenim cijenama i posebnim dogovorima sa međunarodnim operaterima još dodatno snižava cijene na tržištu i ostavlja veoma malo prostora za lokalne operatere kao što je Akt.online. Realna margina po minuti se kreće između (...)*i (...)*KM što u zadnje vrijeme jedva pokriva direktne troškove. Iz navedenog jasna je činjenica, da BH Telecom od svake međunarodne minute koja se terminira u njegovoj mreži u svakom primjeru dobija (...)*KM odnosno (...)*KM, irelevantno od toga da li je tu minutu dobio od međunarodnog operatora ili preko lokalnog operatera. I to predstavlja njegovu direktnu dobit. A ukoliko BH Telecom saobraćaj dobije direktno od međunarodnog operatora, dobija još samo dodatnu marginu i dobit. Da se lokalni operatori bore za iste minute od međunarodnih operatora odnosno istu marginu, sa tom razlikom, da lokalni operatori sa tom minimalnom marginom moraju da pokriju sve troškove da bi tek tada napravili neku minimalnu dobit.
- da je iz dostavljenih analiza i kalkulacija jasno vidljivo da sa ponuđenim uslovima (manje minuta uz više cijene) alternativni operateri u BiH sa cijenama prema međunarodnim operatorima kojima bi mogli pokriti troškove nisu konkurentni na međunarodnom tržištu te nisu u mogućnosti dobiti nešto saobraćaja. Dakle ostali bi samo troškovi, bez prihoda za pokrivanje istih.
- da je, obzirom da Akt.online nije bio u stanju prihvatiti takve uslove, a BH Telecom nije ni razmotrio alternativne opcije koje je ponudio Akt.online i koje su po ocjeni Akt.online trebale biti obostrano prihvatljive (iz ovoga je i jasno da se ne radi o komercijalnom dogovoru, nego o jednostrano postavljenim uslovima po principu “uzmi ili ostavi”), BH Telecom istekom 2017.godine zbog neprihvatanja novopostavljenih uslova isključio interkonekcijske vodove te time operatoru Akt.online onemogućio obavljanje usluge.

Također, Podnosilac zahtjeva u zahtjevu broj: UP-04-26-2-040-1/17 od 26.12.2017. godine traži da Konkurencijsko vijeće, na osnovu svega izloženog, donese privremenu mjeru kojom se zabranjuje BH Telecomu da privrednom subjektu Akt.online sa danom 01.01.2018. godine u 00:00 sati isključi linkove za realizaciju usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecom, te istom naloži da nastavi pregovore sa Podnosiocem zahtjeva sa ciljem zaključivanja Dodatka Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma broj: 01-7.1-1189/11 od 16.09.2011. godine za usluge međunarodnog saobraćaja za period od 01.01.2018. godine do 31.03.2018. godine.

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće bez provedenog postupka utvrditi postojanje povrede Zakona o konkurenciji na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju

postupka broj: UP-04-26-2-040-9/17 dana 07.02.2018. godine (u daljem tekstu: Zaključak), protiv privrednog subjekta BH Telecom, radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja, iz odredbi člana 10. stav 2) tačke a), b) i d) Zakona o konkurenciji.

Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnosiocu zahtjeva, aktom broj: UP-04-26-2-040-12/17 dana 15.02. 2018. godine.

Konkurencijsko vijeće, u skladu sa članom 33. stav (1) Zakona, je dostavilo Zahtjev i Zaključak na odgovor protivnoj strani u postupku, „BH Telecom“ d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, aktom broj: UP-04-26-2-017-13/17 dana 15.02. 2018. godine.

Također, Konkurencijsko vijeće je na 35. sjednici održanoj dana 08.08.2018.godine, a na osnovu dopune Zahtjeva Podnosioca broj: UP-04-26-2-040-28/17 od 03.04.2018. godine donijelo Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka broj: UP-04-26-2-040-38/17, jer je Podnosilac, kako je naveo u predmetnoj dopuni, pogrešno naveo tačku d) umjesto tačke c) iz člana 10. stav (2) Zakona.

BH Telecom je u odobrenom roku dostavio odgovor na Zahtjev za donošenje privremene mjere, kao i odgovor na Zahtjev i Zaključak Konkurencijskom vijeću, u smislu člana 33. stav (3) Zakona, podnescima broj: UP-04-26-2-017-6/17 od dana 24.01.2018. godine i broj: UP-04-26-2-017-21/17 od dana 07.03.2018. godine, u kojima u cijelosti osporava Zahtjev, te smatra da isti treba odbiti kao neutemeljen i preuranjen, te u vezi sa pojedinačnim navodima Podnositelja zahtjeva, u bitnom navodi sljedeće:

- Da su BH Telecom i alternativni operater Akt.online 16.09.2011. godine zaključili Ugovor o interkonekciji, broj BH Telecoma 01-7.1-1189/11, u potpunosti sa važećom interkonekcijskom ponudom za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma (u daljem tekstu: RIP).
- Da je važeći RIP javno objavljen na službenoj stranici RAK-a, usaglašen sa regulatornim propisima u oblasti telekomunikacija i odobren od strane RAK-a. U RIP-u je izvršena podjela na usluge interkonekcije-osnovne (DIO PETI RIP, strana 13.) čija je cijena regulisana od strane RAK-a, i usluge interkonekcije-komercijalne (DIO ŠESTI RIP, strana 24.) koje se saglasno članu 53. RIP-a pružaju na komercijalnoj osnovi i predmet su Aneksa Ugovora između BH Telecoma i Operatora, dok je u članu 56. utvrđeno da je cijena terminacije međunarodnih poziva u mreže BH Telecoma i operatora u BiH predmet komercijalnog dogovora. Prema tome, osnovne interkonekcijske usluge BH Telecoma u RIP-u su regulisane od strane RAK-a, dakle i cijena usluga, što BH Telecom i ostali operatori telekomunikacija u BiH ne problematiziraju.
- Da BH Telecom kao svaki privredni subjekt štiti svoje interese, ali u skladu sa pozitivnim propisima. BH Telecom je na bazi izvršenih analiza sačinio ponudu za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma za prvi kvartal 2018. godine, po cijeni terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..) * KM/min, a terminacije u mobilnu mrežu BH Telecoma po cijeni od (..) * KM/min. Navedene cijene su konkurentne na tržištu i niže su od cijena koje imaju međunarodni interkonekcijski partneri.
- Da član 5. dodatka važećeg Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od 05.10.2017. godine utvrđuje period ugovaranja usluga terminacije međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma. Navedeni dodatak Ugovora je bio zaključen na period od 01.10.2017. do 31.12.2017. godine. U skladu sa članom 6. dodatka Ugovora BH Telecom je 15.12.2017. godine ponudio operatoru Akt.online nastavak saradnje i u prvom kvartalu 2018. godine. Istekom dodatka Ugovora broj: 01-2.5-1410/17, odnosno neprihvatanjem nove ponude BH Telecoma za terminaciju međunarodnog

saobraćaja, BH Telecom je izvršio deaktivaciju usluge i na taj način zaštitio svoje poslovne interese.

- Da usluga terminacije međunarodnog saobraćaja nije regulisana uslugom, što je jasno navedeno i u dopisu RAK-a broj: 02-29-3308-3/17 od 16.01.2018. godine, četvrti pasus.
- Da poslovna politika BH Telecoma nije namjerno nanošenje štete svojim poslovnim partnerima, niti je to slučaj u konkretnom, ali, kao i svaki privredni subjekt štiti svoje interese i djeluje u skladu sa tržišnim uslovima. BH Telecom je imao potpisane dodatke ugovora o interkonekciji sa šest alternativnih operatera u BiH za usluge terminacije međunarodnog saobraćaja. Sa tri operatera (T3/Teledigital, Air Aba i Europronet) BH Telecom je imao probleme sa naplatom usluga. Dugovanja prema BH Telecomu su bila konstantna i u slučaju operatera T3/Teledigital i Air Aba, BH Telecom je svoja potraživanja naplatio aktivacijom instrumenata osiguranja plaćanja. Treći alternativni operater (Europronet) i danas ima dugovanja prema BH Telecomu još od mjeseca oktobra 2017. godine i visina dugovanja je na granici njegovog instrumenta osiguranja plaćanja. Operater Air Aba je generalno prekinuo svoje poslovanje 13.10.2017. godine, dakle ne samo poslove terminacije međunarodnog saobraćaja. Operater T3/Teledigital je više puta mijenjao svoj poslovni model i vlasnike, te BH Telecom ni u kom slučaju ne smatra da je odgovoran za eventualno negativno poslovanje ovog operatera.
- Da su troškovi najma interkonekcijskih vodova usklađeni sa cijenama utvrđenim u RIP-u, i prema člnu 3. dodatka ugovora o interkonekciji za terminaciju međunarodnog saobraćaja, operatoru se odobrava popust od (..) **% na cijenu najma interkonekcijskog voda. U skladu sa članom 7. dio treći RIP-a strane mogu dogovoriti umanjene maksimalnog iznosa ili potpuno ukidanje instrumenata osiguranja plaćanja. Cijeneći korektnu saradnju sa operatorom Akt.online, BH Telecom je izvršio umanjene instrumenata osiguranja plaćanja na iznos od visine jednog mjesečnog računa.
- Da u eri masovne upotrebe OTT aplikacija, količine terminiranog međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma su manje za (..) **% u odnosu na 2009. godinu. U periodu januar 2014. godine - decembar 2017. godine količine su manje za (..) **% u fiksnoj mreži i (..) **% u mobilnoj mreži. Ove usluge odrazile su se i na prihod od usluge terminacije međunarodnog saobraćaja i to kroz pad prihoda od (..) **%. I pored svega navedenog BH Telecom smatra da u trenutnoj tržišnoj situaciji operater Akt.online ima uslove za pozitivno poslovanje.
- Da je alternativni operater Logosoft prihvatio novu ponudu BH Telecoma, što dovoljno govori o tome da je procijenio da može napraviti pozitivan finansijski rezultat ugovaranjem usluge terminacije međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma. Naravno, BH Telecom redovno prati trendove, a u slučaju promjena na tržištu terminacije međunarodnog saobraćaja u pozitivnom smjeru, nesumnjivo bi se analizirala mogućnost nove, povoljnije ponude svim alternativnim operatorima u BiH.
- Da su u sljedećoj tabeli dati uslovi pod kojima je radio Akt.online u periodu od 2014.godine do danas, iz kojih je vidljivo da u dužim vremenskim intervalima BH Telecom nije na ovog operatera prenosio ni pad saobraćaja ni pad dobiti, što je mogla biti očekivana odluka BH Telecoma:

Tabela 2.

Period	Operator	Količina saobraćaja fiksna mreža (minuta mjesečno)	Cijena za fiksnu mrežu (Eur/min)	Količina saobraćaja mobilna mreža (minuta mjesečno)	Cijena za mobilnu mrežu (Eur/min)	BHT cijena na međunarodnom tržištu fiksna (Eur/min)	BHT cijena na međunarodnom tržištu mobilna (Eur/min)
1.1.2014-1.12.2014	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2015-30.04.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.5.2015-30.06.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2015-30.09.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2015-31.12.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.4.2016-15.4.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
15.4.2016-30.06.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2016-30.9.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2016-31.12.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2017-31.3.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.4.2017-30.6.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2017-30.9.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2017-31.12.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2018-31.3.2018	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

		Količina saobraćaja fix.za ugovoreni period (min)	Cijena za fiksnu mrežu (Eur/min)	Količina saobraćaja mob.za ugovoreni period (min)	Cijena za mobilnu mrežu (Eur/min)		
3.2.2016-31.3.20016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Izvor: Podaci BH Telecoma

- Da pored izloženog, BH Telecom naglašava da u ovom periodu, pored Akt.online kao alternativnog operatera koji u mrežu BH Telecoma samo terminira međunarodni saobraćaj – dakle nije po definiciji operator fiksni javnih usluga, nego *wholesaler*, a na međunarodnom nivou, na BH Telecom je direktno interkonektovan i inostrani operator Akton iz Slovenije, koji je 100% vlasnik Akt.online s kojim i ma svoju jedinu interkonekciju. To znači da se slovenački wholesaler Akton na svjetskom tržištu pojavljuje sa tzv. *blended price*, što ga dovodi u povoljniji položaj u odnosu na druge međunarodne operatore.
- Da je također potrebno naglasiti da je Logosoft koji je u istoj situaciji kao i Akt.online, jer mu je vlasnik M:tel iz Banja Luke, prihvatio potpuno iste uslove ponude koju je dobio i Akt.online i vrlo uspješno popunio svoje kapacitete međunarodnim saobraćajem.
- Da je RAK već u tri navrata komunicirao sa BH Telecomom u vezi istog predmeta, te je svim operaterima koji se bave terminacijom međunarodnog saobraćaja (i dominantnim i alternativnim) dostavio upitnik, radi cjelovitog uvida u funkcionisanje usluga koje se odnose na međunarodni saobraćaj. Dakle RAK je pokrenuo postupak u cilju utvrđivanja pravila djelovanja za operatore koji implementiraju usluge tranzita i terminacije međunarodnog saobraćaja, radi osiguranja predvidljivosti ponašanja operatora i postizanja stabilnosti njihovog rada.
- Da sadržaj Zahtjeva jasno ukazuje kako je odgovarajući adresant zapravo Regulatorna agencija za komunikacije BiH, a koja je već uzela učešća u rješavanju nastale situacije, zbog čega ovaj postupak smatramo preuranjenim, odnosno u skladu sa načelom ekonomičnosti, neopravdanim

dok se ne okončaju trenutni pregovori između BH Telecoma i alternativnih operatora među kojima je i Akt.online. U vezi sa ponudom BH Telecoma prema Akt.online za prvi kvartal 2018. godine podsjećamo da Regulatorna agencija za komunikacije u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine (u prilogu) ističe kako je potrebno da svi operatori proporcionalno snose teret pada količina međunarodnog saobraćaja, što upravo dokazuje tvrdnje BH Telecoma da je dostavljena ponuda pravična i komercijalno prihvatljiva. Proporcionalnost snošenja tereta na koju ukazuje RAK vidljiva je i iz akta BH Telecoma prema Konkurencijskom vijeću broj: 03.1.3-1.1-6545/18-3 od 23.01.2018. godine (stranica 3) - koja dokazuje pad prihoda BH Telecomu po osnovu dolaznog međunarodnog saobraćaja. Pomenuti pad prihoda je proporcionalan, pa čak i na štetu BH Telecoma povoljniji po alternativne operatore od omjera u kojem je došlo do pada prihoda BH Telecoma, što je jasno uzmu li se u obzir do sada važeći uslovi između Akt.online i BH Telecom.

- Podnosilac Zahtjeva ne dokazuje esencijalne elemente koji su nužni kako bi se utvrdila zloupotreba dominantnog položaja od strane BH Telecom, i to:
 - Podnosilac Zahtjeva u Zahtjevu ne opredjeljuje relevantno tržište proizvoda. Akt.online u Zahtjevu navodi kako BH Telecom uživa „100% monopol“ na tržištu terminiranja poziva u vlastitu mrežu kod svog krajnjeg korisnika. Prije svega ističemo kako je potrebno razlikovati relevantno tržište terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže od tržišta tranzitiranja međunarodnih poziva koje predstavlja samo segment gore navedenog tržišta, a na što je izričito ukazala i Regulatorna agencija za komunikacije u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine. Dakle, jasno je kako se predmetni Zahtjev odnosi na segment tranzitiranja međunarodnog saobraćaja za koji nije provedena analiza tržišta, pa je iz tog razloga još važnije da Podnosilac Zahtjeva predstavi argumentaciju o tržišnom učešću BH Telecoma i odredi relevantno tržište proizvoda.
 - U vezi sa oblicima navodne zloupotrebe dominantnog položaja od strane BH Telecoma, Podnosilac Zahtjeva ne iznosi argumentaciju kojom dokazuje na koji način se ponašanje BH Telecoma može smatrati „direktnim ili indirektnim nametanjem nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova“ (član 10. stav 2. tačka a), i to naročito imamo li u vidu već predstavljene činjenice od strane BH Telecoma iznesene u dopisu prema Konkurencijskom vijeću broj: 03.1.3-1.1-6545/18-3 od 23.01.2018. godine. Naime, u predmetnom aktu BH Telecom ističe kako je drugi alternativni operator - Logosoft prihvatio potpuno iste uslove ponude koji su dostavljeni i Akt-online, što direktno upućuje na nepostojanje predatorskih ili prekomjerno visokih cijena.
 - Kada je riječ o navodnoj zloupotrebi iz člana 10. stav 2. tačka b) (ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača) ističemo kako oblik zloupotrebe koji Podnosilac Zahtjeva ističe kao odbijanje poslovanja (refusal to deal) prema praksi Evropske komisije i Suda EU propisuje određene uslove koji se moraju ispuniti kako bi se određeno ponašanje dominantnog privrednog subjekta imalo smatrati odbijanjem poslovanja. Akt.online u Zahtjevu nije dokazao ispunjenje takvih pretpostavki, odnosno:
 - *nepostojanje objektivno opravdanog razloga za odbijanje,*
 - *uklanjanje svakog tržišnog natjecanja na povezanom tržištu odnosno barem znatno smanjenje tržišnog natjecanja.*

Prije svega BH Telecom ističe kako se ovakvo ponašanje ne može smatrati odbijanjem poslovanja i to iz razloga što je pružanje usluga međunarodnog saobraćaja zasnovano na čistim komercijalnim interesima, a naročito jer je BH Telecom svim alternativnim operatorima ponudio nastavak ugovorne saradnje i u 2018. godini. Dakle, nastavak saradnje je ponuđen svim alternativnim operatorima, a kako je već istaknuto, neki su nastavak saradnje po jednakim i transparentnim uslovima i prihvatili.

- Posljednji pravni osnov povrede Akt.online pronalazi u odredbi člana 10. stav. 2. tačka d) (zaključivanje sporazuma kojiima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma). Nejasno je koju okolnost Akt.online smatra *dodatnom obavezom koja po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nema veze s predmetom sporazuma*, kada se ponuda za prvi kvartal 2018. godine bazira na količinama saobraćaja i pratećim cijenama a što predstavlja apsolutno neophodne i očekivane elemente sporazuma kojim se regulira pružanje usluga međunarodnog saobraćaja. BH Telecom u ponudi prema svim operatorima, pa tako i Akt.online ne propisuje bilo kakve dodatne obaveze pored navedenih obaveza, odnosno obaveza koje su i do sada predstavljale dio ugovorne saradnje.
- U pasusu II Zahtjeva Akt.online obrazlaže regulatornu mjeru RAK-a na tržištu terminacije poziva na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo na način da se navedenim podstiče razvoj konkurencije na tržištu BiH, sa čime se u potpunosti slažemo, ali uz napomenu da se konkurencija na tržištu u BiH ostvaruje preko regulisanja cijene nacionalnih poziva između korisnika operatora u BiH. Navedena konstatacija je u potpunosti u skladu sa definicijom interkonekcije (Pravilo o interkonekciji 51/2010): „Interkonekcija" znači fizičko i logičko povezivanje telekomunikacijskih mreža korišteno od strane jednog ili različitih operatora, s ciljem omogućavanja korisnicima iz jednog operatora da komuniciraju s korisnicima iz istog ili drugog operatora, ili pristupa uslugama koje pruža drugi operator. Usluge mogu pružati umiješane strane ili druge strane koje imaju pristup mreži. “ Pri tome želimo napomenuti i upoznati Konkurencijsko vijeće da Podnosilac Zahtjeva nema niti jednog vlastitog korisnika fiksne telefonije (navode moguće provjeriti u važećim aktima RAK-a „Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajni nivo-Sarajevo, 31.01.2014.g. "<https://rak.ba/bos/index.php?uid=1369662926>), što jasno ukazuje da navedeni privredni subjekt nije ispunio obaveze koje mu proističu iz člana 5. „Pravila 68/2013 o obavljanju djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga“. Naime svoje poslovanje bazira isključivo na pružanju komercijalnih usluga interkonekcije u koje spada i tranzit međunarodnih poziva prema krajnjim korisnicima fiksne i mobilne mreže BH Telecoma. Pružanjem navedenih usluga Podnosilac Zahtjeva ne utiče na podizanje konkurencije na tržištu u BiH, obzirom da su pozivaoci krajnji korisnici drugih međunarodnih operatora. Shodno naprijed navedenom smatramo da BH Telecom ima zakonsku osnovu i legitimitet za definisanje vlastitog poslovnog interesa na koji način i preko kojih operatora želi da prima međunarodni saobraćaj prema vlastitim korisnicima, pri tome omogućavajući i drugim interkonektovanim operatorima da participiraju u ukupnom dolaznom međunarodnom saobraćaju, pružajući im komercijalne usluge terminiranja međunarodnih poziva na fiksne i mobilne korisnike BH Telecoma.

Navedeno poslovanje usklađeno je sa važećim pravilima i odredbama RAK, a u nastavku navodimo par zaključaka Agencije iz važeće „Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva

u individualne javne telefonske mrežna fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo - Sarajevo, od 31.01.2014. godine “:

„Troškovna regulacija međunarodnog saobraćaja u ovoj fazi ne bi bila odgovarajuća i proporcionalna obaveza, jer ne bi pomogla postizanju efikasne konkurencije na ovom tržištu.“

„Osim toga, važno je dodati da BiH još uvijek nije dio EU zajedničkog tržišta i zbog toga nije obavezna tretirati međunarodne operatore jednako kao domaće. “

- U pasusu IV Zahtjeva Akt.online navodi da BH Telecom nudi odnosno ugovara niže cijene za terminaciju poziva u vlastite mreže sa inostranim operatorima u odnosu na cijene koje su ponuđene prema Akt.online, pri tome ne prilaže bilo kakve dokaze. BH Telecom navedene navode smatra neutemeljenim i iznesenim s ciljem dovođenja u zabludu Konkurencijskog vijeća u svrhu ispunjenja vlastitih poslovnih interesa. S tim u vezi ističemo da su cijene za međunarodne operatore iznad ponuđenih komercijalnih cijena Podnosiocu Zahtjeva, te u svakom momentu ukoliko se ukaže potreba, na zahtjev Konkurencijskog vijeća, možemo dostaviti dokaz navedenoj tvrdnji. U istom pasusu Podnosilac Zahtjeva iznosi netačne navode da i u slučaju kada nema ugovorenu uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja ima sve troškove koje navodi za obavljanje djelatnosti iz razloga što u mjesecu januaru i februaru 2018. godine navedenom operatoru BH Telecom nije fakturisao mjesečnu naknadu za interkonekcijske linkove za međunarodni saobraćaj, obzirom da operator nije isporučio međunarodni saobraćaj. Navedena situacija podrazumijeva niže mjesečne prihode Operatora koje su osnov za plaćanje naknade prema RAK-u za važeću dozvolu za obavljanje djelatnosti, itd.
- U pasusu III Podnosilac Zahtjeva konstatuje da je za BH Telecom irelevantno da li je međunarodni poziv dobio preko inostranog ili nacionalnog operatora, a što predstavlja još jednu pogrešnu konstataciju, obzirom da međunarodni operatori BH Telecomu za terminaciju poziva plaćaju (..) ** Eur/min odnosno (..) ** KM/min za fiksnu mrežu, odnosno (..) ** Eur/min odnosno (..) ** KM/min za mobilnu mrežu, što je u odnosu na cijene (..) ** KM/min za fiksnu, odnosno (..) ** KM/min za mobilnu znatno više, što itekako utiče na ukupan prihod koji BH Telecom ostvaruje od navedenih usluga. Tvrdnja da BH Telecom alternativnim operatorima prepušta (..) ** margine nije tačna jer je u 4Q 2017 margina za Akt.online iznosila (..) ** % za pozive u fiksnu mrežu i (..) ** % za pozive u mobilnu mrežu. Napominjemo da je posljednja korekcija ponude od strane BH Telecoma za period od 01.01.2018,- 30.06.2018. godine upravo podrazumijevala ugovaranje navedenih cijena i ista nije prihvaćena od strane Akt.online.
- U tabeli Podnosioca Zahtjeva za Model 4Q za mjesec decembar 2017. godine prikazano je umanjeње mjesecnog prihoda iako na tržištu nije bilo bilo kakve korekcije važećih cijena od strane BH Telecoma, te isto predstavlja svjesno umanjeње prihoda od strane Podnosioca Zahtjeva, s ciljem umanjeња ukupne dobiti za 4Q. Dalje u tabeli za 4Q prihodi Akt.online su proračunati na osnovu cijena prema matičnoj kompaniji Akton Slovenija (Akton Slovenija je 100% vlasnik Aktonline d.o.o. Sarajevo), i isti ne odražavaju stvarne prihode navedenih kompanija. Naime, u cilju dodatnog pojašnjenja želimo skrenuti pažnju da na inostranom tržištu terminacije međunarodnih poziva ponudu za terminaciju poziva u mreže BH Telecoma nudi povezano privredno društvo Akton Slovenija po cijenama koje su blago niže od cijena terminacije BH Telecoma prema inostranim partnerima ((..) ** Eur/min za fiksnu mrežu; (..) ** Eur/min za mobilnu mrežu), dok Akt.online saobraćaj fakturiše prema kompaniji Akton uz

minimalnu maržu i time svjesno snižava vlastite prihode u korist povezanog privrednog društva Akton Slovenija. Shodno navedenoj tvrdnji BH Telecom je stava da navedeni proračun prihoda Podnosioca Zahtjeva nije relevantan za predmetni postupak. U slučaju provjere navedenog stava predlažemo da Konkurencijsko vijeće zatraži fakture za 10., 11., i 12. mjesec 2017. godine između Akt.online d.o.o. Sarajevo i Akton Slovenija, kao i fakture Akton Slovenije prema inostranim operatorima za isti period, a iz kojih Konkurencijsko vijeće može utvrditi stvarne prihode grupacije Akton. Naime, navedeni postupak je potrebno provesti ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra potrebnim utvrđivanje svih okolnosti odnosno činjenicu da u preprodaji međunarodnog saobraćaja prema mrežama BH Telecoma navedena grupacija dvostruko obračunava maržu na navedenu uslugu. Napominjemo da Akt.online ima samo jednu interkonekcijsku vezu prema povezanom privrednom društvu Akton Slovenija, dok Akton Slovenija ima realizovanu interkonekciju sa 150 međunarodnih operatora i da mjesečno tranzitira 650.000.000 minuta (službeni navod sa www.akton.net). Poređenja radi BH Telecom ima cca. (..)* * direktnih interkonekcija sa inostranim partnerima i pri tome uspijeva prodati međunarodnu terminaciju poziva u vlastitu mrežu po cijenama (..)* *Eur/min za pozive u fiksnu odnosno (..)* *Eur/min u mobilnu mrežu.

- Na osnovu svega navedenog BH Telecom smatra kako je podneseni Zahtjev neutemeljen, te da Podnosilac Zahtjeva nije dokazao kako je navodnom zloupotrebom dominantnog položaja pretrpio bilo kakve negativne posljedice na tržištu. S tim u vezi predlažemo Konkurencijskom vijeću da u skladu s članom 25. stav 1. tačka e) Zakona donese rješenje kojim će odbiti Zahtjev Akt.online, odnosno utvrdi nepostojanje zloupotrebe dominantnog položaja na strani BH Telecoma.

U svom odgovoru na Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka zaprimljenom dana 17.08.2018. godine pod brojem: UP-04-26-2-040-41/17 privredni subjekt BH Telecom između ostalog ističe sljedeće:

- BH Telecom upoznaje Konkurencijsko vijeće da je RAK usvojila finalni dokument „*Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo-*“, iz jula 2018. godine, iz kojega je vidljivo da je Podnosilac zahtjeva u više navrata pokušao iskoristiti proceduru javne rasprave o nacrtu predmetne *Analize* kako bi ishodovao da pad svojih prihoda prebaci na teret BH Telecoma, predlažući određene obaveze za BH Telecom u vezi usluge terminacije međunarodnog saobraćaja;
- Da po prirodi stvari, gledajući sa aspekta alternativnih operatora, uključujući Podnosioca Zahtjeva, usluga terminacije međunarodnih poziva u mreže u Bosni i Hercegovini, realizira se na taj način da se ta usluga kupuje od dominantnih operatora u Bosni i Hercegovini po određenoj cijeni, te dalje preprodaje inostranim operatorima, a na razlici u cijeni ostvaruje zarada. Dodatno, ovakva vrsta djelatnosti potencijalno je doprinosila najvećoj zaradi uz minimalna ulaganja, jer nije zahtijevala planiranje, izgradnju ili najam telekomunikacijskih pristupnih mreža do vlastitih krajnjih korisnika;
- Da je općepoznata činjenica da je Podnosilac zahtjeva svoju djelatnost bazirao samo na ovoj usluzi, bez namjere razvijanja vlastite mreže i baze korisnika radi unapređenja zdrave konkurencije na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini, a što je prepoznala i RAK te u svojoj *Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo-* istakla sljedeće: „ *U razmatranja o tržišnim udjelima po pojedinim parametrima Agencija je uključila operatere Akt.online i T3 iako oni nemaju, prema*

podacima Agencije, tržišne udjele. Naime ni Akt.online, ni T3 nemaju vlastitih korisnika, izuzev onih koji koriste CS ulugu, dok prema podacima koje dostavljaju Agenciji, nijedan od ova dva operatera nemaju terminaciju prometa u vlastitu mrežu“.

- Da, iz razloga što ova vrsta djelatnosti (terminacija međunarodnih poziva u mreže domaćih operatera) ni na koji način ne doprinosi boljoj poziciji krajnjih korisnika, kojima je svejedno, tj. nisu ni svjesni kojim putem primaju inostrani poziv, ovo je jedini set usluga iz *Referente interkonekcijske ponude* koji je Agencija ostavila u režimu komercijalnog dogovaranja. I ovo je prepoznato u pomenutoj Analizi, u kojoj se kaže: „*Zato Agencija smatra da regulaciju cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u individualne fiksne mreže u Bosni i Hercegovini ne treba uvoditi u ovoj fazi, dok će Agencija pratiti razvoj tržišta i reagirati u skladu sa zakonskim ovlastima, ako se u međuvremenu pojavi potreba za regulisanjem i ove vrste poziva*“;
- Da niko nije mogao predvidjeti da će upotreba aplikacija za besplatnu komunikaciju putem Interneta (Viber, WatsUp i slične) napredovati tolikom brzinom, što će uveliko ugroziti prihode od međunarodnog saobraćaja. Budući da se prihod Podnosilac zahtjeva bazirao na usluzi terminacije međunarodnog saobraćaja, logično je da je pad prihoda od ove usluge na svjetskom nivou, doprinjeo do toga da mu bude ugrožen obim poslovanja kakav je ostvarivao ranije. Zato čudi činjenica da je u toku javnih konsultacija na nacrt *Analize* koja je trajala od 25.04. do 25.05.2018. godine Akt.online uputio Agenciji primjedbu u kojoj je između ostalog tražio izjednačavanje cijena terminacije međunarodnih poziva sa cijenama terminacije nacionalnih poziva. Stav Agencije na ovu primjedbu smatramo vrlo bitnim za utvrđivanje relevantnih činjenica u ovom postupku, pa ga s toga u cjelosti citiramo u nastavku:

„ Agencija ne prihvća prijedlog Akt.online za izjednačavanjem cijena terminacije međunarodnih poziva sa cijenom terminacije nacionalnih poziva. Primjena ovakvog rješenja bi nanijela značajne gubitke svim domaćim operaterima koji imaju vlastite mreže sa svojim krajnjim korisnicima, koji bi pod takvim uvjetima uslugu terminacije pružali po znatno nižim cijenama nego što je sada naplaćuju. Potrebno je napomenuti da Akt.online nema vlastite korisnike te da ga primjena ove mjere ne bi pogodila s ovoga stajališta. Međutim, izjednačavanje bi donijelo probleme i Akt.online-u, koji posluje koristeći razliku između cijena terminacije međunarodnog saobraćaja za domaće i strane operatere. “

- Da je BH Telecom kod kreiranja komercijalnih ponuda za alternativne operatere uvijek vodio računa da ona bude povoljnija nego za međunarodne operatere, kako bi alternativni operateri imali prostora za zaradu. Dakle, po prirodi stvari, da bi Podnosilac zahtjeva mogao ostvariti određenu maržu, cijene prema njemu nisu nikako smjele biti jednake sa cijenama međunarodnih operatora, već povoljnije, pa se gubi smisao navoda Podnosioca zahtjeva kako je stavljen u neravnompravan položaj u odnosu na međunarodne operatere. U stvarnosti je bilo obrnuto, tj. međunarodni operatori su uslovno rečeno tretirani nepovoljno, na način da je alternativnim bila ponuđena povoljnija cijena. Međutim, na međunarodnom tržištu to tako oduvijek funkcioniše i inostranim operatorima je u svakom trenutku ostavljena sloboda da pronalaze za sebe najpovoljnije rute na tržištu;
- Da BH Telecom smatra da je ponudio obiman dokazni materijal kojim je dokazao činjenicu kako je u svakom trenutku vodio računa o tome da alternativni operateri imaju povoljnije cijene saobraćaja od inostranih, te u odnosu na novi pravni osnov koji je uveden izmjenom Zaključka

o pokretanju postupka, u cjelosti ostaje kod do sada iznesenih navoda, činjenica i dokaznih prijedloga;

Podnosilac zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenoj na traženje Konkurencijskog vijeća dana 03.04.2018. godine, broj: UP-04-26-2-040-28/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:

- Da Podnosilac zahtjeva u vezi sa ugovorima i fakturama za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecom-a Konkurencijskom vijeću dostavlja tražene ugovore, anekse i adekvatne fakture, u vezi sa kojima dodatno objašnjava da ima ugovor za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BiH operatora sklopljen sa kompanijom Akton d.o.o. Ljubljana. Cijene se pregovaraju na mjesečnom nivou. Za 2018. godinu za mrežu BH Telecom zbog protivzakonite blokade interkonekcijskih linkova i nemogućnosti pružanja usluge više nije bilo dogovorenog aneksa o cijeni a slijedom toga nije bilo ni faktura.
- Da Podnosilac zahtjeva ističe da se u ovom predmetu kao relevantno tržište smatra tržište proizvoda i/ili usluge interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma i relevantno tržište proizvoda i/ili usluge završavanja (terminacije) međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma, na kojem operator BH Telecom ima 100% monopolni položaj i na osnovu kojeg je od strane nadležnog državnog organa, Regulatorne agencije za komunikacije BiH, proglašen za operatora sa značajnom tržišnom snagom na tržištu fiksne i mobilne telefonije, dakle to znači, da ima dominantan položaj. Time je ispunjen zakonski prag za dominantni položaj iz stava (2), član 9. Zakona o konkurenciji, najmanje (..)*% (tržišni udio na relevantnom tržištu). Ukoliko bi Konkurencijsko vijeće tokom postupka eventualno utvrdilo da se u ovom predmetu kao relevantno tržište smatra tržište tranzitiranja međunarodnih poziva u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma, i u tom primjeru bi bio ispunjen zakonski prag od najmanje (..)*% tržišnog udjela na relevantnom tržištu. Naime, Podnosilac zahtjeva je u svom podnesku pretpostavio, da BH Telecom na tržištu tranzitiranja međunarodnih poziva u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecom ima najmanje (..)*% tržišni udio. Da navodi Podnosioca zahtjeva nisu pogrešni potvrdilo se na posljednjem sastanku kod Regulatorne agencije dana 15.3.2018. godine, na kojem su pored predstavnika RAK-a bili prisutni predstavnici monopolnog operatora BH Telecom kao i predstavnici operatora Blicnet, Europronet i Akt.online u odnosu na koje je monopolni operator BH Telecom zloupotrebio svoj monopolni položaj. Na sastanku je sam monopolni operator BH Telecom potvrdio, da je na početku formiranja modela za lokalne operatore odredio (..)*% međunarodnog saobraćaja te taj procenat adekvatno aplicirao kod svakog smanjenja obima saobraćaja kojeg je odredio lokalnim operatorima. Kod toga najvjerovatnije nije uzeta u obzir aktualna činjenica, da su u međuvremenu operatori AirAba i T3 prestali sa nudenjem svojih usluga na tom tržištu, pa je onda stvarni udio lokalnih operatora u praksi još adekvatno manji. Prema tome tržišni udio BH Telecoma na tržištu tranzitiranja međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecom iznosi najmanje (..)*% (odnosno čak i više ako se uzme u obzir, da su operator AirAba i T3 nestali sa ovog tržišta), što znači da je time ispunjen zakonski prag za dominantni položaj iz stava (2), član 9. Zakona o konkurenciji (najmanje (..)*% tržišni udio na relevantnom tržištu). Navode sa sastanka mogu potvrditi predstavnici operatora Blicnet (gosp. (..)*), Europronet (gosp. (..)*) i Akt.online (g. (..)*) kao i predstavnici RAK-a, g. (..)*, koji su od strane RAK-a bili prisutni na sastanku.
- Da je relevantno geografsko tržište Federacija Bosne i Hercegovine, na kojoj se nalaze sve interkonekcijske tačke privrednog subjekta BH Telecom sa lokalnim operatorima.
- U vezi sa zloupotrebom dominantnog položaja po članu 10. stav (2) tačka a) Zakona o konkurenciji (*..direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili*

drugih trgovinskih uslova) između Podnosioca zahtjeva i monopolnog operatora BH Telecom nije sporno, da je monopolni operator BH Telecom krajem 2017. godine Podnosiocu zahtjeva (pa i drugim lokalnim operatorima) ponudio nove komercijalne uslove. Nakon prijema ponude za prvi kvartal 2018. godine Podnosilac zahtjeva napravio je detaljnu analizu na osnovu koje je utvrdio da je već model iz četvrtog kvartala 2017. godine (kojim je monopolni operater BH Telecom već smanjio obim saobraćaja u odnosu na treći kvartal 2017. godine) bio na granici isplativosti. Ponuđenim modelom za prvi kvartal 2018. godine monopolni operator BH Telecom je još dodatno (za oko (..)**%) smanjio obim dozvoljenog međunarodnog saobraćaja kojeg bi Podnosilac zahtjeva mogao slati monopolnom operaotru BH Telecom, a na drugoj strani, digao je i cijene za terminiranje poziva u njegovu mobilnu i fiksnu mrežu. Obzirom da BH Telecom nije istovremeno podigao cijene na međunarodnom tržištu prema svojim međunarodnim partnerima, došlo je do jasnog primjera cjenovnih makaza (tzv. „margin squeeze“) odnosno nametanja nelojalnih prodajnih cijena, što je jasan primjer zloupotrebe dominantnog položaja. Na osnovu detaljne analize cijena na međunarodnom tržištu Podnosilac zahtjeva utvrdio je, da sa ponuđenim modelom za prvi kvartal 2018. godine nije u stanju obavljati usluge sa pozitivnim bilansom. Ponuđeni model ne bi omogućio pokrivanje direktnih troškova i ostvarivanje realne dobiti, nego bi rezultat obavljanja usluge po ponuđenim uslovima proizvelo gubitak preko 20.000 KM na kvartalnom nivou. A ukoliko bi Podnosilac zahtjeva međunarodnim operatorima ponudio cijenu sa kojom bi uspio napraviti pozitivni bilans, ta bi cijena bila znatno viša i nekonkurentna, pa ne bi bio u mogućnosti prikupini ništa međunarodnog saobraćaja, jer bi međunarodni operatori sav saobraćaj slali drirektno monopolnom operatoru BH Telecom. Prihvatanje takvih uslova monopolni operator BH Telecom ucjenjivao je sa isključenjem interkonekcijskih vodova, sijedom kojeg bi lokalnim operatorima bilo tehnički onemogućeno slanje saobraćaja prema mrežama BH Telecoma. Obzirom da Podnosilac zahtjeva postavljene uslove nije bio u stanju prihvatiti, a BH Telecom se oglušio na njegove kontra prijedloge koji bi po mišljenju Podnosioca zahtjeva trebali biti obostrano prihvatljivi, monopolni operator BH Telecom, uprkos višekratnim usmenim i pismenim molbama Podnosioca zahtjeva da to ne uradi, dana 1.1.2018. godine realizovao je svoju prijetnju te Podnosiocu zahtjeva blokirao interkonekcijske vodove. Isto je uradio i lokalnim operatorima Blicnet i Europronet za koje su ponuđeni uslovi za prvi kvartal 2018. godine zbog negativnog bilansa također bili neprihvatljivi. Time je u stvari došlo do situacije, da se je tržište za BH Telecomove konkurente zatvorilo i poništili su se efekti liberalizacije tog tržišta.

Iz razloga što je monopolni operater BH Telecom na relevantnom tržištu proglašen za operatora sa značajnom tržišnom snagom, RAK je odredio, da mora kod pružanja usluge terminacije poziva u svoje mreže poštovati određene regulatorne obaveze (to su obaveza pružanja pristupa mreži, obaveza osiguranja jednakog tretmana - nediskriminacije, obaveza transparentnosti i obaveza troškovno orientiranih cijena). Kako proizlazi iz analiza tržišta koje je napravio RAK (analize su javno objavljene i dostupne na RAK-ovoj stranici <https://www.rak.ba/bos/index.php?uid=13696629261> regulatorne obaveze se odnose na terminaciju poziva kao takvu, nezavisno da li se radi o terminaciji nacionalnog ili međunarodnog poziva. Jedino se regulatorna obaveza troškovno orientiranih cijena (za sada) odnosi samo na nacionalne pozive. Na osnovu regulatorne obaveze pružanja pristupa mreži monopolni operator BH Telecom dužan je omogućiti pristup svojoj mreži, što uključuje i obavezu, da ne smije

jednostrano ukinuti već dogovorenu interkonekciju. Svojim jednostranim potezom BH Telecom jasno je kršio svoje regulatorne obaveze. A istovremeno kršio je i Zakon o komunikacijama (stav (2), člana 15.) kao i odredbe od strane RAK-a odobrene Referentne interkonekcijske ponude (član 20.) koje određuju izuzetne primjere dopuštenog obustaljanja pružanja usluge, a koje, jasno, u ovom primjeru uopće nisu adekvatne. Znači monopolni operator BH Telecom je u potpunosti ignorirao sve relevantne propise te se samoinicijativno postavio čak iznad državnih zakona.

- Time su se poništili efekti liberalizacije tržišta i realizirale su se zloupotrebe u cilju onemogućavanja konkurencije na tržištu, koje je RAK predvidio u svojim analizama te ih nametanjem regulatornih obaveza namjeravao spriječiti, RAK se uključio u proces rješavanja nastale situacije. RAK je nakon ispitivanja svih učesnika izdao akt broj 02-29-558-1/18 od dana 20.02.2018. godine u kojem je ponovio svoj stav, da se u primjeru navedene usluge radi o usluzi, koju je monopolni operator BH Telecom dužan da pruži, znači da postoji obaveza njihovog pružanja. U istom dokumentu RAK je propisao i jasne smjernice prema kojima monopolni operator treba da napravi model za prvi kvartal 2018. godine, a koje između ostalog propisuju, da monopolni operator BH Telecom kod pripreme modela treba uzeti u obzir troškove koje imaju domaći operatori da bi pružali ovu uslugu. Ali se monopolni operator BH Telecom ogлуšio na propisane smjernice u aktu RAK-a (od 5 smjernica ispunio samo jednu koja mu je odgovarala), te se, kao već u više navrata, ponovo postavio iznad akta RAK-a i stavu svoje Uprave dao prednost pred jasnim stavom nadležnog državnog regulatornog organa, a time jasno pokazao svoje nepoštovanje autoriteta nadležnog državnog organa.
- Monopolni operator BH Telecom je u svoju obranu na usmenoj raspravi 07.03.2018. godine navodio, da je Podnosiocu zahtjeva blokirao interkonekcijske linkove iz razloga što navodno bez potpisanog aneksa za prvi kvartal 2018. godinu ne bi imao dokument kojim bi mogao na osnovu bankarske garancije tražiti plaćanje potraživanja od banke, ako Podnosilac zahtjeva ne bi podmirio svoje obaveze prema BH Telecomu. Ovaj argument je oboriv iz dva vrlo očita razloga. Naime, kao prvo, bankarska garancija je безусловna sa klauzulom „na prvi poziv, i „bez prigovora“ (kako jasno proizlazi iz kopije važećeg dokumenta bankarske garancije, gde obaveza dostavljanja bilo kakvog aneksa nije ni spomenuta), te banka treba da isplati iznos iz bankarske garancije na osnovu samog zahtjeva BH Telecoma. Da li BH Telecom ima potpisani aneks sa Podnosiocem zahtjeva ili ne, za isplatu na osnovu bankarske garancije uopće nije relevantno. A kao drugo, Podnosilac zahtjeva je BH Telecomu više puta, kako usmeno tako i pismeno, jasno potvrdio, da do postizanja obostrano prihvatljivih uslova za prvi kvartal 2018. godine prihvata zadnje važeće uslove, iz četvrtog kvartala 2017. godine, pa je time BH Telecom imao tačnu cijenu na osnovu koje bi mogao naplaćivati uslugu kao i eventualno tražiti plaćanje od banke na osnovu bankarske garancije, iz gore navedenog jasno je, da je blokiranje interkonekcijskih linkova bio sasvim nepotreban korak i služio je isključivo za ucjenjivanje Podnosioca zahtjeva da prihvati jednostrano postavljene neprihvatljive uslove. U situaciji da interkonekcijski linkovi nisu blokirani i Podnosilac zahtjeva može normalno slati saobraćaj u mrežu BH Telecoma, Podnosiocu zahtjeva se ne nanosi nikakva šteta, a služi i kao dodatna motivacija za monopolnog operatora BH Telecom da sa Podnosiocem zahtjeva što prije postigne obostrano prihvatljiv dogovor.
- Monopolni operator BH Telecom na usmenoj raspravi dana 07.03.2018 tvrdio je da svojim međunarodnim partnerima uslugu naplaćuje po cijeni (..) * EUR po minuti za fiksnu mrežu i (..) * EUR po minuti za mobilnu mrežu. U tom primjeru svi njegovi međunarodni partneri na međunarodnom tržištu, a da ne bi proizvodili gubitak, trebali bi uslugu preprodavati daljim klijentima po cijenama koje su iznad tih cijena. Nažalost realnost je drugačija, i cijene na međunarodnom tržištu su bitno niže, u što

se moglo uvjeriti i Konkurencijsko vijeće na osnovu aktuelnih cjenovnika 20 renomiranih međunarodnih operatora, koje je Podnositelj zahtjeva dostavio Konkurencijskom vijeću na usmenoj raspravi. Monopolni operator BH Telecom je na raspravi tvrdio da se radi o tzv. sivoj (nelegalnoj) terminaciji, pa su zbog toga cijene niže. Da se ne radi o cijenama za sivu terminaciju gde je kvaliteta usluge bitno slabija, nego se radi o normalnoj/legalnoj terminaciji najviše kvalitete, proizilazi iz samih cjenovnika na kojima su navedeni pojmovi „premium“, „gold“, „premium hubbing“, „premium voice“, „premium pricelist“, „platinum“ i slično, što jasno znači da se radi o cijenama za uslugu najviše kvalitete. Time se vraćamo do monopolnog operatora BH Telecom i njegovih dogovora sa njegovim međunarodnim partnerima. Iako monopolni operator BH Telecom navodi, da svojim međunarodnim partnerima uslugu prodaje po (..) * EUR/min za svoju fiksnu mrežu odnosno (..) * EUR/min za svoju mobilnu mrežu, Podnosilac zahtjeva uvjeren je, da između monopolnog operatora BH Telecom i njegovih međunarodnih partnera postoje dogovori, na osnovu kojih međunarodni operatori dobivaju povoljnije cijene. Da takvi dogovori nisu rijetkost nego više manje stalna praksa jasno proizilazi iz navoda samog BH Telecoma koje je dao u prethodnom postupku pred Konkurencijskim vijećem, a dio njih se može vidjeti u rješenju Konkurencijskog vijeća broj 05-26-3-01-70-11/11 od dana 06.02.2014. godine. Na stranici 13 rješenja su rezimirani navodi BH Telecoma u kojima BH Telecom navodi: *„Pri tome je značajan element da sa većinom relevantnih stranih operatora BH Telecom ne ugovara isključivo svoje cijene terminacije, nego se radi o recipročnim ugovorima kojima se uređuju i drugi odnosi u odlaznom i dolaznom međunarodnom saobraćaju, što svakako utiče na cijenu terminacije.“*. *„U ovakvim relacijama, kada svaka strana posjeduje vlastiti polazni međunarodni saobraćaj i nastoji ga plasirati na INO tržište po što povoljnijim cijenama i konačno „Da BH Telecom ima mogućnost da u komercijalnim aranžmanima sa svojim ključnim partnerima ponudi i dobije bolje cijene zbog postojanja velike količine retail minuta, a to je uobičajena praksa u ovom segmentu poslovanja.“*

- Na osnovu gornjih rezimiranih navoda samog monopolnog operatora BH Telecom da postoje dogovori sa nižim cijenama te na osnovu aktuelnih cjenovnika međunarodnih operatora koji potvrđuju takve niže cijene, postoji osnovana sumnja da monopolni operator BH Telecom zaista pravi cjenovne makaze odnosno zloupotrebljava svoj dominantni položaj kroz nametanje nelojalnih prodajnih cijena. Sam BH Telecom na usmenoj raspravi priznao je, daje između ostalih operatora stupio u poslovni odnos i sa kompanijom Viber, koja je kao ponuđač OTT aplikacija jedan od glavnih krivaca za navodno smanjivanje obima međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecom. Da je do poslovnog dogovora zaista došlo potvrdili su cjenovnici kompanije Viber za razdoblje od drugog kvartala 2016. do uključivo prvog kvartala 2017. godine, u kojima su cijene za mreže BH Telecoma bile čak ispod tadašnjih cijena lokalnih operatora. Slijedom tog spornog poslovnog dogovora između Vibera i BH Telecoma situacija za Podnosilaca zahtjeva bitno se pogoršala, jer nije bio više u stanju dobiti ni toliko međunarodnog saobraćaja koliko mu odredio monopolni operator BH Telecom, a to stanje se ni nakon toga nije vratilo na prethodni nivo.
- Pri tome Podnosilac zahtjeva želi da Konkurencijsko vijeće obrati pažnju još na jednu mogućnost. Naime postoji mogućnost, da možda u samim ugovorima (aneksima) i fakturama formalno stoji cijena (..) * EUR/min odn. (..) * EUR/min, ali je međusobno dogovorena efektivna cijena niža. To se može jednostavno postići na način da međunarodni partner i BH Telecom interno dogovore efektivno niže cijene za svoje mreže (na primjer (..) * EUR/min / (..) * EUR/min) pa onda na tako dogovorene cijene obostrano dodaju dodatak (na primjer (..) * EUR/min) da je onda „pro forma“ cijena u ugovoru/fakturi (..) * EUR/min odnosno (..) * EUR/min. Međunarodni operator na taj način u svom cjenovniku može za mrežu BH Telecom ponuditi nižu cijenu od (..) * EUR/min

odn. (..) * EUR/min, jer razliku u cijeni dobiva kroz povratni saobraćaj gdje mu BH Telecom plati dodatak na efektivno dogovorenu cijenu. Znači u ugovorima i fakturama pokazuju se jedne cijene, a dogovorene efektivne cijene su niže. To bi bilo najlogičnije objašnjenje zašto su međunarodni operatori u stanju u svojim cjenovnicima ponuditi niže cijene od onih koje navodi monopolni operator BH Telecom, a koje su u više primjera čak ispod onih koje je monopolni operator BH Telecom za prvi kvartal 2018. godine ponudio Podnosiocu zahtjeva i drugim lokalnim operatorima. Bez obzira na gore navedenu mogućnost Podnosilac zahtjeva predlaže Konkurencijskom vijeću da napravi detaljan uvid u ugovore i fakture BH Telecoma i njegovih međunarodnih partnera, odnosno fakture izdate od strane BH Telecoma prema međunarodnim partnerima kao i fakture izdate od strane međunarodnih partnera prema BH Telecomu, i to za 2016., 2017., i 2018. godinu, a pri tome imajući u vidu realne tržišne cijene iz dostavljenih aktualnih cjenovnika.

- U vezi sa zloupotrebom dominantnog položaja po članu 10. stav 2) tačka b) Zakona o konkurenciji (*„ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača“*)- Podnosilac zahtjeva u vezi sa zloupotrebom dominantnog položaja BH Telecoma po toj tački već je na samoj usmenoj raspravi iznio dva aspekta, zbog kojeg sadašnje ograničavanje konkurenata na tržištu nanosi direktnu štetu za potrošače.

Jedan je aspekt slabije kvalitete telefonske usluge za potrošače jer se pozivi umjesto preko direktnih interkonekcijskih linkova preko Podnosioca zahtjeva sada moraju tranzitirati preko više dodatnih tranzitnih operatora i njihove tehničke opreme, pa je svaka dodatna karika u lancu potencijal za tehničke smetnje i time slabiju kvalitetu telefonske usluge, sve na štetu potrošača. Podnosilac zahtjeva kao dokaz predlaže vještaka za telekomunikacijsku struku koji će svojim nalazom nedvojbeno potvrditi navode Podnosioca zahtjeva. Drugi cjenovni aspekt je da zbog blokade interkonekcijskih linkova prema lokalnim operatorima i posljedičnog nepostojanja konkurenata na tržištu sada monopolni operator dominira čitavim tržištem. U takvoj situaciji BH Telecom potpuno sam određuje i cjenovne uslove prema međunarodnim partnerima i time može jednostrano podignuti cijene. Kako monopolni operator BH Telecom sam kaže, radi se o recipročnom odnosu, a i o recipročnim mjerama. Da to nije samo teorija, jasno pokazuje slijedeća situacija. Iz razloga visokih cijena terminacije u mreže operatora iz balkanskog regiona EU operatori su odlučili adekvatno podići cijene za pozive koji u njihove mreže dolaze iz tog regiona, znači uključujući BiH. Hrvatski operatori su bili jedni od prvih sa podizanjem cijena, tačnije do prvog drastičnog podizanja cijena je došlo u mjesecu maju 2016. godine. U mjesecu julu 2016. godine cijene prema BiH su podigli i slovenski operatori, a kasnije je došlo do dodatnih podizanja cijena. Znači do dodatnog podizanja cijena je došlo gotovo svaki put kada je monopolni operator BH Telecom svoje cijene prema međunarodnim operatorima podigao na novi nivo. Ako su u tadašnjim primjerima konkurenti na tržištu (između njih i Podnosilac zahtjeva) do neke mjere sa svojim konkurentnijim cijenama smanjivali motivaciju EU operatora za dodatno dizanje cijena, sadašnja situacija, u kojoj monopolni operator BH Telecom dominira čitavim tržištem, jasno to ne omogućava. A sasvim je jasno, da štetu od podizanja cijena u konačnoj fazi snose potrošači u BiH za koje su pozivi u zemlje EU sve skuplji. Obzirom da je operator BH Telecom jedini koji posjeduje arhiv maloprodajnih cijena poziva iz svojih mreža u mreže EU država, Podnosilac zahtjeva predlaže, da Konkurencijsko vijeće od BH Telecoma traži dostavu relevantnih cjenovnika na osnovu kojih će se moći utvrditi korelacija između podizanja cijena od strane BH Telecoma, koja u konačnoj fazi zbog recipročnih

mjera EU operatora rezultira u podizanju maloprodajnih cijena u BiH, a na direktnu štetu potrošača.

- U vezi sa zloupotrebom dominantnog položaja po članu 10. stav 2, tačka c) Zakona o konkurenciji („*primjenjivanje različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj*“) Podnosilac zahtjeva napominje da je u njegovom zahtjevu došlo do gramatičke greške. Naime, u zahtjevu je umjesto tačke c) pogrešno naveo tačku d), a u samim navodima je uvijek ispostavljao činjenicu da od strane monopolnog operatora BH Telecom nije tretiran na isti način kako su tretirani međunarodni operatori, a to je jasno vidljivo iz različitih ugovornih uslova za lokalne i međunarodne operatore. Naime, i sam monopolni operator na usmenoj raspravi 07.03.2018. godine priznao je da za razliku od lokalnih operatora od međunarodnih operatora ne traži bankarske garancije, a također međunarodnim operatorima ne naplaćuje skupe interkonekcijske vodove, nego čak i sam preuzima troškove međusobnog interkonekcijskog povezivanja, koje se najčešće realizuje u Frankfurtu u Njemačkoj. Dakle, lokalni operatori su opterećeni visokom cijenom interkonekcijskih linkova, a za interkonekciju sa međunarodnim partnerom BH Telecom snosi troškove povezivanja. Kako proizlazi iz dostavljene kalkulacije modela samo ta dva elementa za Podnosioca zahtjeva predstavljaju dodatni trošak u iznosu od 10.200 KM kvartalno što predstavlja više od polovine svih troškova vezanih za tu uslugu. Takav trošak međunarodni operatori u ugovorima sa monopolnim operatorom BH Telecom nemaju. Sasvim je jasno, da se takvim nepovoljnijim uslovima Podnosioca zahtjeva dovodi u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, što je jasan primjer zloupotrebe dominantnog položaja po članu 10. stav 2) tačka c), Zakona o konkurenciji. Obzirom da se uslovi saradnje između monopolnog operatora BH Telecom i njihovih međunarodnih partnera vide iz ugovora, predložimo Konkurencijskom vijeću da napravi uvid u relevantne ugovore BH Telecoma i njegovih međunarodnih partnera, na osnovu čega će se utvrditi različiti uslovi za lokalne i međunarodne operatore u odnosu na bankovne garancije i interkonekcijske vodove, čime se lokalne operatore između kojih je i Podnosilac zahtjeva, dovodi u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj.
- Na osnovu gore navedenih činjenica jasno je, da monopolni operator BH Telecom ima svojstven pogled na poštivanje relevantnih propisa pa i na poštivanje autoriteta nadležnih državnih organa. A ponavljajući se, primjeri zloupotrebe dominantnog položaja na štetu njegovih konkurenata i konačnih korisnika sami po sebi dovoljno govore o mišljenju i odnosu monopolnog operatora BH Telecom do njegovih konkurenata na tržištu. Jedna od ekspresija tog odnosa bila je jasno vidljiva na usmenoj raspravi, na kojoj je u vezi sa diskriminatornim i neprihvatljivim uslovima, ponuđenim od strane BH Telecoma, od strane predstavnice monopolnog operatora BH Telecom bilo rečeno da „*zašto ne odustanete od ovog posla ako ne možete raditi ovaj posao po ponuđenim uslovima*“.

Dana 03.04.2018. godine zaprimljeni su dodatni podaci, informacije i dokumentacija (ugovori i fakture koji su traženi od strane Konkurencijskog vijeća) pod brojem: UP-04-26-2-017-27/17 od strane BH Telecoma, kao i dodatne informacije i pojašnjenje prethodnih podataka dana 15.05.2018. godine pod brojem: UP-04-26-2-017-33/17, u kojima se u bitnom navodi sljedeće:

- Da je privredni subjekt Logosoft prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma na osnovu koje je i zaključen dodatak Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja.
- Da je BH Telecom u duhu smjernica RAK-a sa operaterima Akt.online, Blicnet i Europronet organizirao dodatne sastanke i ponudio nove uslove za terminaciju međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma.
- Da je uvažavajući interese obje strane BH Telecom sa operatorom Blicnet 23.03.2018. godine postigao dogovor o novim uslovima za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mrežu BH Telecoma i od 23.03.2018. godine usluge su ponovo aktivirane.
- Da je operatoru Akt.online BH Telecom ponudio iste cjenovne uslove za terminaciju međunarodnog saobraćaja koje su bile na snazi i u četvrtom kvartalu 2017. godine, ali da BH Telecom nije dobio odgovore od operatora Akt.online i Europronet na zadnju ponudu.
- BH Telecom u sljedećim tabelama daje precizne podatke o odnosu, odnosno korelaciji smanjenja količina terminiranog međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma, prema smanjenju količina saobraćaja prema Akt.online-u u minutama i procentima u posljednjih pet godina:

Tabela 3.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u fiksnu mrežu BHT	Dolaz u fiksnu mrežu BHT preko alt.operatera	Učešće alt.operatera	Akt.online u fiksnu mrežu BHT	Učešće Akt.online u alt.saobraćaju fix.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Tabela 4.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u mobilnu mrežu BHT	Dolaz u mobilnu mrežu BHT preko alt.operatera	Učešće alt.operatera	Akt.online u mobilnu mrežu BHT	Učešće Akt.online u alt.saobraćaju mob.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

- Da je Akt.online u periodu od 01.01.2014. godine do 31.12.2017. godine imao sljedeće uslove za terminaciju međunarodnog saobraćaja na korisnike BH Telecoma (što je i Podnosilac naveo u Zahtjevu):

Od 01.01.2014.-31.12.2015. godine ugovorene mjesečne količine terminiranog međunarodnog saobraćaja bile su: (..)** . Iz navedenih ugovornih perioda vidljivo je da BH Telecom pune dvije godine

nije korigovao količine saobraćaja na način da ih je umanjio procentualno isto onoliko koliki je bio pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu. Kada se izračunaju padovi saobraćaja koje je imao BH Telecom u jednoj radnoj godini u odnosu na prethodnu godinu, i isti procenti primjene na Akt.online saobraćaj dobije se da je pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu bio (..)* *. Stoga je BH Telecom u 2015.godini operatoru Akt.online mogao ponuditi količine međunarodnog saobraćaja koji terminira u fiksnu i mobilnu mrežu BHT od (..)* *, međutim ugovorene količine su ostale iste kao i u 2014. godini pa je Akt.online pod povoljnim uslovima terminirao više za (..)* *.

Pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u 2015.godini u odnosu na 2014. godinu bio je (..)* * pa je u 2016. godini operatoru Akt.online trebalo biti ponuđeno (..)* *. Međutim ponuđene i ugovorene količine saobraćaja sa Akt.online su bile (..)* *BH Telecoma, iz čega se zaključuje da je Akt.online pod povoljnim uslovima terminirao više međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma i to (..)* * u mobilnu mrežu BH Telecoma.

Pad saobraćaja u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu bi je (..)* * pa je u 2017. godni operatoru Akt.online trebalo biti ponuđeno (..)* *. u mobilnu mrežu. Za prva tri kvartala 2017. godine sa operatorom Akt.online ponuđene i ugovorene količine terminiranog međunarodnog saobraćaja su bile (..)* *. U zadnjem kvartalu 2017. godine ponuđene i ugovorene količine terminiranog međunarodnog saobraćaja su bile (..)* *. Tim aranžmanom je Akt.online pod povoljnim uslovima terminirao više za (..)* *.

Pad saobraćaja u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu bio je (..)* * mrežu pa je u 2018. godini trebalo biti ponuđeno (..)* * mrežu. Operatoru Akt.online su u zadnjoj ponudu BH Telecoma ponuđene količine dolaznog međunarodnog saobraćaja i to: za (..)* *. Ovim je Akt.online dobio mogućnost da pod povoljnim uslovima u fiksnu mrežu terminira više (..)* * mrežu.

Regulatorna agencija za komunikacije je dana 21.05.2018. godine na zahtjev Konkurencijskog vijeća dostavila podatke i informacije u kojima se u bitnom kaže sljedeće:

- Da postoji više modela regulacije cijena na tržištu tranzitiranja i terminacije poziva u mobilnu i fiksnu mrežu BH Telecoma.
- U prvom modelu cijene terminacije se određuju dogovorom poslovnih partnera o komercijalnim uslovima pružanja ovih usluga. Ovakav model kojeg karakterišu visoke cijene terminacije nalazi se u upotrebi u Bosni i Hercegovini od trenutka liberalizacije tržišta telekomunikacija za pružanje usluga u međunarodnom saobraćaju. Sam model nije specifičnost Bosne i Hercegovine, te su ga primjenjivale i Slovenija i Hrvatska do ulaska u Evropsku Uniju, a ostale zemlje regije (Srbija, Crna Gora i Makedonija) i sada ga primjenjuju. Model je na svjetskom nivou široko rasprostranjen.
- Drugi način regulacije cijena terminacije međunarodnog saobraćaja je izjednačavanje cijena terminacije međunarodnog saobraćaja sa znatno nižim cijenama terminacije nacionalnog saobraćaja. U ovakvom modelu regulacije vrijednost tržišta terminacije međunarodnog saobraćaja značajno pada, čime se i prihod operatora koji učestvuju na ovom segmentu tržišta drastično smanjuju. Izjednačavanje cijena terminacije nacionalnog i međunarodnog saobraćaja primjenjuju zemlje članice Evropske unije koje imaju obavezu uspostave i funkcionisanje jedinstvenog evropskog tržišta, pri čemu su cijene određene primjenom troškovno baziranih metoda. Obzirom da u zemljama regije, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, vrijede visoke cijene terminacije međunarodnog saobraćaja, dok su u zemljama EU niske cijene terminacije međunarodnog saobraćaja, pojedine zemlje članice EU na primjer Hrvatska, dozvoljavaju operatorima u Hrvatskoj da saobraćaj koji dolazi iz zemalja EU terminiraju po cijenama koje vrijede za EU tržište, dok se

saobraćaj iz zemalja sa visokim cijenama terminacije tretira recipročno, odnosno terminira se po drugim, znatno višim cijenama. Uspostavljajući dvije cijene za istu uslugu, ove zemlje su zaštitile svoje operatore koji rade sa operatorima iz zemalja koje imaju visoke cijene terminacije. Za ovakav potez su se opredijelile zemlje koje imaju veliku razmjenu međunarodnog saobraćaja sa takozvanim non-EU zemljama, odnosno zemljama sa visokim cijenama terminacije. Zemlje članice EU koje nemaju razmjenu većih količina međunarodnog saobraćaja sa non-EU zemljama nisu postupale na ovaj način.

- Zbog stava da se cijene terminacije međunarodnog saobraćaja određuju komercijalnim pregovorima operatora, Agencija u svojim analizama relevantnih tržišta poziva u fiksne i mobilne mreže nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio relevantnog tržišta, iz čega proizilazi da Agencija ne određuje cijene i komercijalne uslove terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksne i mobilne mreže u Bosni i Hercegovini. Shodno tome jedini prihvatljivi model postupanja za sve operatore u Bosni i Hercegovini je model koji se trenutno primjenjuje. Kako komercijalne uslove terminacije međunarodnog saobraćaja dogovaraju operatori čiji su interes međusobno suprotstavljeni, ovakve situacije su relativno česte. Agencija je u takvim prilikama svojim posredovanjem koje je uključivalo dobijanje određenih podataka radi sticanja uvida u situaciju, kao i održavanje pojedinačnih i zajedničkih konsultativnih sastanaka sa operatorima, pomagala operatorima u iznalaženju obostrano prihvatljivog rješenja. Na isti način Agencija je postupila i u aktuelnom slučaju. Način na koji Agencija vidi rješenje postojeće situacije će biti prikazan u daljem tekstu.
- Što se tiče upita Konkurencijskog vijeća kako će se isključenje vodova odraziti na potrošače u Bosni i Hercegovini u smislu kvaliteta i kvantiteta usluga, kao i cijena usluga, dostavljamo sljedeći odgovor: Generalno posmatrano, izuzev u slučaju kojeg ćemo prikazati u nastavku teksta, isključenje interkonekcijskih vodova ne utiče na kvalitet i kvantitet govornog saobraćaja kojeg potrošači u Bosni i Hercegovini primaju. Ovakva ocjena se zasniva na saznanjima Agencije da svi alternativni operatori imaju redundantne prenosne sisteme, što znači da u slučaju ispada jednog prenosnog puta, bez obzira na razlog ispada (kvar, isključenje ili nešto treće), sav saobraćaj koji je transportovan po tom putu se automatski preusmjerava na rezervne rute. Preusmjeravanje se odvija praktično trenutno (reda dijelova sekunde). U takvom scenariju potrošači u Bosni i Hercegovini ne bi osjetili posljedice isključenja interkonekcijskih linkova sa aspekata kvaliteta i kvantiteta govornog saobraćaja. Postoji mogućnost da bi ukoliko je rezervna prenosna ruta slabijeg kvaliteta, pojedini potrošači osjetili posljedice prenosa saobraćaja po takvoj ruti što bi se ogledalo u narušenom kvalitetu govora. Kako se operator Akt.online ranije izjašnjavao da prenosi saobraćaj samo *premium* kvaliteta, smatramo da su i rezervne rute u konkretnom slučaju obezbijedile kvalitet saobraćaja jednak onome na primarnim rutama. Gore date ocjene su zasnovane na postojećim saznanjima Agencije, bez izvršenih dodatnih analiza konkretne situacije u aktuelnom slučaju Akt.online-BH Telecom.
- Isključenje vodova može uzrokovati gubitak govornog saobraćaja za potrošače u Bosni i Hercegovini u situaciji kada se za povezivanje alternativnog operatora sa mrežom BH Telecoma koriste dvosmjerni vodovi, dakle vodovi po kojima alternativni operator šalje saobraćaj u mrežu BH Telecoma, ali i po kojima BH Telecom šalje saobraćaj u mrežu operatora. Tada postoji mogućnost da je BH Telecom nakon isključenja vodova nekom alternativnom operatoru, saobraćaj za mrežu tog alternativnog operatora preusmjerio na vodove kojima je BH Telecom povezan sa drugim operatorom sa kojim alternativni operator kojem su isključeni vodovi nema interkonekciju. U takvoj situaciji dolazi do gubitka poziva koji traje sve dok se ne uspostavi interkonekcija između alternativnog operatora i operatora na kojeg je BH Telecom preusmjerio pozive, ili dok BH Telecom nije preusmjerio govorni saobraćaj na operatora koji već ima interkonekciju sa alternativnim operatorom. Međutim, kako Akt.online nema svojih krajnjih korisnika (na dan 31.12.2017. godine Akt.online nema nijednog vlastitog krajnjeg korisnika i ima (..)* korisnika CS usluge-usluga odabira operatora), ovakva situacija nije ni moguća u konkretnom slučaju Akt.online-BH Telecom.

Isključenje vodova nema uticaja na maloprodajne cijene, odnosno cijene po kojima potrošači u Bosni i Hercegovini plaćaju usluge fiksne i mobilne telefonije.

- Vezano za stav Agencije po pitanju iznajmljenih vodova, RAK navodi sljedeće:
Situaciju kada je BH Telecom isključio interkonekcijske vodove kojima je Akt.online transportovao međunarodni saobraćaj prema interkonekcijskim tačkama u mreži BH Telecoma Agencija posmatra sa dva aspekta. Prvi aspekt je ugovorna osnovanost isključenja Akt.online. Kako je isteklo važenje aneksa koji definiše odnos BH Telecoma i Akt.online po pitanju terminacije međunarodnog saobraćaja, a u vremenu predviđenom interkonekcijskim ugovorom nije potpisan aneks koji bi definisao saradnju u narednom kvartalu. Agencija po ovom pitanju nije poduzimala nikakve dalje korake, izuzev što je u svome obraćanju Akt.online, Blicnetu i Europronet-u (EPN) navela da se neće uključivati u ovaj aspekt odnosa, a da se operatori trebaju obratiti sudu, ukoliko smatraju da su oštećeni u ovom slučaju.

Drugi aspekt odnosa kojeg i Konkurencijsko vijeće naglašava je pitanje naplate vodova. Agencija je u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine, pod nazivom „Smjernice za nastavak komercijalnih pregovora" predložila operatorima da se pitanje eventualnih šteta razriješi putem pregovora, u duhu dobre poslovne saradnje i uz primjenu određenih principa, od kojih je jedan da BH Telecom ne vrši naplatu mjesečnog najma interkonekcijskih vodova koje je isključio u periodu od 1.1.2018. godine do trenutka ponovne uspostave interkonekcije. Prijedlog Agencije se zasniva na činjenici da je BH Telecom isključio vodove kako za Akt.online, tako i za Blicnet i EPN usljed čega ih Akt.online, Blicnet i EPN nisu mogli koristiti u periodu isključenja. Smatramo da ovo pitanje operatori trebaju razriješiti međusobnim dogovorom koji će ih poštediti dugotrajnog i neizvjesnog postupka pred nadležnim sudom.

Obzirom da je Konkurencijsko vijeće tražilo da Agencija daje svoj stav po pitanju naplate vodova u obje varijante koje je navelo Konkurencijsko vijeće. Stav Agencije se zasniva na aktuelnom ugovoru o interkonekciji između BH Telecoma i Akt.online i RIP dokumentu BH Telecoma kao njegovom sastavnom dijelu. Pri tome naglašavamo da se i ovo pitanje treba posmatrati u kontekstu eventualnih šteta, kao i da njegovo rješenje treba tražiti kroz pregovore operatora ili na nadležnom sudu, te da je stav Agencije samo dodatno objašnjenje za Konkurencijsko vijeće.

Aktuelni interkonekcijski odnos između Akt.online i BH Telecoma je definisan Ugovorom o interkonekciji i RIP dokumentom kao sastavnim dijelom ugovora. Aktuelni ugovor o interkonekciji između Akt.online i BH Telecoma je Ugovor broj: 01-7.1-1189 |11 od 4.10.2011. godine. Ugovor, pored osnovnog teksta, čini osam priloga i jedan dodatak ugovoru koji se odnosi na usluge međunarodnog saobraćaja. Također, ugovor ima i aneks koji se odnosi na implementaciju usluge izbora operatora (CS usluga). Dodatak koji se odnosi na terminaciju međunarodnog saobraćaja definiše cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu u jednom kvartalu, količine saobraćaja i druge komercijalne uslove, uključujući i cijene mjesečnog najma interkonekcijskih vodova. Kako Akt.online i BH Telecom nisu potpisali novi Dodatak koji bi se odnosio na prvi kvartal 2018. godine, BH Telecom je isključio interkonekcijske vodove. Ovakav postupak znači da BH Telecom u periodu od 01.01.2018. godine do trenutka ponovne uspostave interkonekcije ne samo da nije pružao uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja, već nije imao ni ugovorni osnov za njeno pružanje, iz čega proizilazi stav Agencije da se interkonekcijski vodovi u ovome periodu ne trebaju naplaćivati. Ovo je stav Agencije po prvoj situaciji.

Da bi se bilo koja interkonekcijska usluga pružala i naplaćivala mora postojati osnov u interkonekcijskom ugovoru. Stoga je Agencija analizirala aktuelni ugovor između BH Telecoma i Akt.online kako bi pronašla eventualni osnov za naplatu interkonekcijskih vodova u situaciji kada nije potpisan Dodatak za pružanje usluga terminacije međunarodnog saobraćaja, odnosno kada Akt.online ne isporučuje međunarodni saobraćaj prema mreži BH Telecoma.

Aktuelni ugovor između BH Telecoma i Akt.online ne sadrži poseban dodatak ili aneks koji bi se odnosio samo na pružanje usluge interkonekcijskih vodova, odnosno fizičku interkonekciju, te po takvom stanju ne postoji osnov za naplatu interkonekcijskih vodova.

Stoga eventualni osnov za naplatu interkonekcijskih vodova treba tražiti u osnovnom tekstu ugovora, odnosno u prilogima ugovora koji se direktno odnose na interkonekcijske vodove ili ih pominju uz ostale usluge. Tako Prilog 3. definiše listu usluga interkonekcije koje BH Telecom pruža Akt.online među kojima je i usluga interkonekcijskog voda. Prilog 4. definiše tačke interkonekcije, pristupne komutacije i kapacitete interkonekcijskih vodova. Prilog 5. definiše mjesečnu naknadu za korištenje interkonekcijskih vodova, dok Prilog 8. definiše predviđanje količina saobraćaja i naručivanje interkonekcijskih vodova. Od svih ovih priloga, jedino se Prilog 5. može dovesti u kontekst plaćanja, obzirom da se poziva na Prilog 5. tadašnjeg RIP dokumenta BH Telecoma: „Cijene, obračun i uslovi plaćanja“. Međutim, ni ovaj prilog se ne može koristiti u zauzimanju stava po pitanju potencijalne situacije, već samo u definisanju iznosa mjesečnog najma interkonekcijskog linka obzirom da su u dijelu prvom - Cjenovnik usluga interkonekcije definisane cijene, ali ne i drugi detalji na osnovu kojih bi se moglo odgovoriti na upit Konkurencijskog vijeća.

Stoga Agencija smatra da je na potencijalnu situaciju potrebno primijeniti član 10. ugovora koji glasi: „Operator se za sve korištene usluge koje su predmet ovog Ugovora obavezuje plaćati BH Telecomu naknade u ukupnom iznosu koji je utvrđen u Prilogu 5. ovog Ugovora, na osnovu važećeg Cjenovnika iz Priloga 5 RIP- a.“. Član 10. precizira da se korištene usluge naplaćuju u skladu sa Prilogom 5. Ugovora koji je napravljen u skladu sa Prilogom 5. RIP dokumenta. Kako Akt.online nije koristio usluge interkonekcijskih vodova od 1.1.2018. godine pa nadalje, niti ih je mogao koristiti obzirom da ih je BH Telecom blokirao Agencija smatra da ni u potencijalnoj situaciji nema osnova za naplatu interkonekcijskih vodova od strane BH Telecoma.

- Vezano za upit Konkurencijskog vijeća za stav Agencije o korekcijama cijena do kojih dolazi usljed smanjenja količina saobraćaja, RAK daje sljedeći odgovor.

Postoje dva poslovna modela po kojima se trenutno ugovara terminacija međunarodnog saobraćaja u Bosni i Hercegovini. U jednom modelu cijene terminacije u fiksne i mobilne mreže su fiksirane, a mijenjaju se količine saobraćaja i popusti na osnovnu cijenu, takozvane margine. Princip je da je margina manja ukoliko je količina saobraćaja koja se terminira u mrežu veća i obrnuto. U drugom modelu i cijene terminacije i količine saobraćaja se određuju na kvartalnom nivou, što se potvrđuje novim aneksom interkonekcijskog ugovora. Novi aneks može sadržavati cijene terminacije i količine saobraćaja iz prethodnog kvartala, ali i ne mora.

Konstantni pad količina saobraćaja dovodi do kontinuiranog smanjenja prihoda svih operatera koji učestvuju u terminaciji međunarodnog saobraćaja, što predstavlja pogodne okolnosti za periodična sporenja između operatera. Stoga je nužno napraviti takve poslovne modele koji će donijeti stabilnost u dužem vremenskom periodu, čime bi se značajno olakšali komercijalni pregovori. Agencija prihvata stav BH Telecoma da se količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjuje što je posljedica sve većeg stepena primjene OTT aplikacija na svjetskom tržištu. Usljed ovakve situacije prihodi BH Telecoma, ali i svih alternativnih operatera koji šalju međunarodni saobraćaj ka mreži BH Telecoma se smanjuju iz godine u godinu. Shodno faktičkom stanju, a primjenjujući princip proporcionalnosti kao jedan od osnovnih principa koji se primjenjuje u regulaciji Agencija smatra da se efekat smanjenja prihoda treba proporcionalno odraziti na sve operatore. Ovakav stav znači da alternativni operateri, bez obzira na svoje interese, ne mogu zadržati iste iznose prihoda koje su imali ranije, te da se i oni moraju prilagoditi aktuelnoj situaciji. Ovakav stav Agencija je dosljedno primjenjivala i u prethodnom periodu. Primjena navedenog principa u konkretnom slučaju znači da se količine saobraćaja koje alternativni operateri šalju prema mreži BH Telecoma moraju umanjivati u skladu sa padom količina koje BH Telecom ima na godišnjem nivou. Na primjer,

ukoliko BH Telecom ima trend pada od (..) **% (količina međunarodnog saobraćaja koja je završila u mobilnoj mreži BH Telecoma na kraju 2017. godine je (..) * % manja u odnosu na količinu međunarodnog saobraćaja koja je završila u mobilnoj mreži BH Telecoma na kraju 2016. godine), isti takav trend trebaju pratiti količine međunarodnog saobraćaja koje alternativni operatori šalju prema mreži BH Telecoma. Pri tome BH Telecom ne smije zloupotrebjavati efekat primjene OTT aplikacija na način da prikazuje uvećani, a ne stvarni pad saobraćaja u svojoj mrežu.

- Kao mogući način rješavanja postojeće situacije. Agencija vidi uspostavu takvog poslovnog modela koji će donijeti stabilnost u terminaciji međunarodnog saobraćaja u Bosni i Hercegovini. Radi se o modifikacijama jednog od modela koji se trenutno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Model bi se zasnivao na cijenama terminacije u fiksnu mrežu, odnosno mobilnu mrežu koje će biti fiksirane na godišnjem nivou, pri čemu se te cijene jednom godišnje utvrđuju. U slučaju da u tekućoj godini nije bilo znatnih izmjena cijena na ino tržištima, iste cijene terminacije se koriste i narednu godinu. Sa fiksiranim cijenama terminacije operatori ne bi više pregovarali o cijenama, već o količinama saobraćaja i marginama. Model bi sadržavao više opcija (minimalno tri ili četiri). Opcije bi se međusobno razlikovale po količinama saobraćaja za fiksnu i mobilnu mrežu. Agencija je svjesna da je moguće napraviti model sa velikim brojem opcija od kojih nijedna nije povoljna za alternativnog operatora, te stoga smatra da formalno uvođenje više opcija samo po sebi nužno ne znači i rješenje problema. Istinska saradnja alternativnih operatora i BH Telecoma po pitanju margina i količina saobraćaja je ključna.

Agencija smatra da je bez obzira na stalne padove količina saobraćaja koje završavaju u mreži BH Telecoma moguće fiksirati i količine saobraćaja na godišnjem nivou. Naime, pad količina saobraćaja za narednu godinu moguće je predvidjeti (sa malom greškom) na osnovu trendova koji vrijede za prethodne godine. U okviru postojeće raspodjele količina saobraćaja koje BH Telecom dobija direktnim interkonekcijskim vezama sa ino operatorima i saobraćaja koje dobija preko alternativnih operatora potrebno je implementirati iznos umanjenja saobraćaja dobiven na osnovu akuelnih trendova. Na taj način bi se mogle fiksirati količine saobraćaja po svim kvartalima za narednu godinu, tako da bi postojala stabilnost i po tom elementu.

Uz fiksirane cijene terminacije i količine saobraćaja ostaju još samo margine kao element oko kojeg je potrebno pregovarati. Sada dolazimo u situaciju da Agencija, odnosno druge nadležne institucije utiču na određivanje iznosa margina primjenom sljedećeg principa. Cijene terminacije koje se određuju komercijalnim dogovorom BH Telecoma i Akt.online su uslovljene cijenama koje BH Telecom daje ino operatorima sa kojim ima uspostavljene direktne interkonekcijske vodove. Primjenjujući princip nediskriminacije BH Telecom je dužan ponuditi uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja alternativnim operatorima iz Bosne i Hercegovine pod takvim komparativnim okolnostima, jednakim uslovima i istog nivoa kvaliteta kao što je pruža ino operatorima sa kojima ima poslovnu saradnju. To znači da cijene terminacije koje BH Telecom nudi alternativnim operatorima iz Bosne i Hercegovine moraju biti umanjene za iznos troškova koje alternativni operatori iz Bosne i Hercegovine imaju prilikom poslovanja sa BH Telecomom dok te iste troškove ino operatori u poslovanju sa BH Telecomom nemaju. Ovaj iznos umanjenja predstavlja takozvanu marginu. Alternativni operatori smatraju da margina, pored nadoknade troškova, treba omogućiti i određenu zaradu, pri čemu je suština problema određivanje iznosa zarade. Slična situacija je i u akuelnom slučaju. BH Telecom tvrdi da alternativni operatori sa ponuđenom opcijom imaju mogućnost pokrivanja troškova i zarade na mjesečnom nivou, dok alternativni operatori tvrde da sa onim marginama koje im daje BH Telecom ne mogu pozitivno poslovati, odnosno ne mogu pokriti ni troškove koje imaju. Tako imamo situaciju da je neophodno odrediti koji troškovi su u pitanju, te koliki je iznos tih troškova. Kao neupitne troškove koje alternativni operatori imaju, a nemaju ih ino operatori, Agencija smatra trošak

iznajmljenih vodova, te trošak bankarskih garancija. Također, alternativni operatori predaju međunarodni saobraćaj u mrežu BH Telecoma na tačkama interkonekcije za međunarodni saobraćaj koje se nalaze u Sarajevu. Međutim, ino operatori sa kojima BH Telecom ima uspostavljene direktne interkonekcijske linkove predaju međunarodni saobraćaj na tačkama interkonekcije u Frankfurtu ili Beču ili Budimpešti. To znači da BH Telecom o svome trošku transportuje međunarodni saobraćaj iz, na primjer, Frankfurta do Sarajeva. Ovo znači da alternativni operator iz Bosne i Hercegovine ne terminira međunarodni saobraćaj u mrežu BH Telecoma pod komparativnim okolnostima i istim uslovima kao ino operator.

Što se tiče ostalih troškova koje su alternativni operatori iznijeli u svojim posljednjim obraćanjima Agenciji, a odnose se na troškove dozvole za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga i drugih naknada koje operatori plaćaju Agenciji vezanih za međunarodni saobraćaj (naknada za dozvolu za korištenje koda međunarodne signalizacione tačke i naknada za održavanje baze prenesenih brojeva), zatim troškove bankarskog poslovanja (različite vrste provizija, na primjer kod bankarskih transfera), te na kraju naknade koje operatori moraju plaćati u ovisnosti u kojem entitetu imaju sjedište (na primjer, operatori sa sjedištem u Republici Srpskoj moraju plaćati naknadu za unapređenje opštekorisnih funkcija šuma u iznosu od 0,07% prihoda i protiv požarnu naknadu u iznosu od 0,04% prihoda) Agencija smatra da bez razrađenog troškovnog modela koji bi potvrdio obim učešća ovih troškova u troškovima terminacije međunarodnog saobraćaja, te vjerodostojne dokumentacije koja bi potvrđivala tačne iznose troškova koji se odnose na terminaciju međunarodnog saobraćaja, nije moguće prihvatiti ove navode alternativnih operatora.

Stav Agencije je da bi primjena gore opisanog modela omogućila svim operatorima predvidivost planiranja prihoda i rashoda što bi kao rezultat donijelo stabilnost njihovog poslovanja na segmentu međunarodnog saobraćaja i spriječilo ponavljanje ovakvih situacija u budućnosti.

4. Relevantno tržište

U skladu sa članom 3. stav (1) Zakona i čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10), relevantno tržište se određuje kao tržište određenih proizvoda i/ili usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti privrednih subjekata na određenom geografskom području.

Relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uslovima, imajući u vidu posebno njihove bitne karakteristike, kvalitet, uobičajenu namjenu, način upotrebe, uslove prodaje i cijene.

Konkurencijsko vijeće je odredilo da je u predmetnom postupku relevantno tržište proizvoda i/ili usluga tržište proizvoda i/ili usluga terminacije međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma.

Relevantno geografsko tržište obuhvata cjelokupan ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojem privredni subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini relevantnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uslovima i koji to tržište bitno razlikuju od uslova konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

U konkretnom slučaju relevantno geografsko tržište je Federacija Bosne i Hercegovine, budući da se sve tačke interkonekcije privrednog subjekta BH Telecom nalaze na području Federacije Bosne i Hercegovine.

U smislu navedenog, Konkurencijsko vijeće je za relevantno tržište predmetnog postupka utvrdilo tržište terminacije međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma na području Federacije Bosne i Hercegovine.

5. Prikupljanje podataka od trećih osoba

Kako bi razjasnilo određene činjenice i dokaze iznesene u postupku, a imajući u vidu i činjenicu kako je Regulatorna agencija za komunikacije BiH, nadležna za ex-ante regulaciju tržišta telekomunikacija u Bosni i Hercegovini, i kako je već uključena u rješavanje predmetnog slučaja, Konkurencijsko vijeće uputilo joj je Zahtjev za informacijama broj: UP-04-26-2-040-24/17 dana 16.03.2018. godine.

RAK je dostavila tražene podatke dana 21.05.2018. godine, podneskom zaprimljenim pod brojem: UP-04-26-2-040-35/17.

6. Usmena rasprava

U daljem toku postupka, budući da se radi o postupku stranaka sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, u skladu sa članom 39. Zakona, za dan 07.03.2018. godine (pozivi dostavljeni Podnosiocu zahtjeva aktom broj: UP-04-26-2-040-14/17 dana 19.02.2018. godine i BH Telecomu aktom broj: UP-04-26-2-040-15/17 dana 19.02.2018. godine).

Na usmenoj raspravi održanoj dana 07.03.2018. godine u prostorijama Konkurencijskog vijeća u ime stranaka u postupku su pristupili njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici kojom prilikom su imali mogućnost da jedni drugima postavljaju pitanja i razjasne međusobno sporne stvari (Zapisnik sa usmene rasprave, akt broj: UP-04-26-2-040-18/17).

Podnosilac zahtjeva i Protivna strana u postupku su ostali pri dosadašnjim iskazima, kao i dali dodatna pojašnjenja, te raspravili o predmetu postupka, a na osnovu dokaza koji su dostavljeni u postupku.

Podnosilac zahtjeva je na samom početku rasprave istakao kako nije izvršio uvid u odgovor BH Telecoma na Zahtjev i Zaključak o pokretanju postupka jer mu isti nije bio dostavljen, te kako će se nakon što izvrši uvid u spomenuti odgovor naknadno izjasniti vezano za navode iz odgovora.

BH Telecom je voditelju postupka predao odgovor na Zahtjev i Zaključak o pokretanju postupka te istakao da u cjelosti osporava osnovanost podnesenog zahtjeva, činjenične navode i istaknute prijedloge u Zahtjevu. U odgovoru uručenom Konkurencijskom vijeću BH Telecom ukazuje na akt Regulatorne agencije za komunikacije broj 02-29-558-1/18 od 20.02.2018. godine, u kojem regulator ističe kako se pred istim trenutno vode pregovori u cilju rješavanja pravne situacije po kojoj je podnesen Zahtjev Akt online. Uloga regulatora u tom postupku je takva da se može opisati kao savjetodavna u pružanju smjernica u cilju rješavanja sukobljenih komercijalnih interesa, a navodi koje regulator iznosi u pomenutom aktu između ostalog potvrđuju argumentaciju BH Telecoma koja se iznosi u odgovoru, a to je da svi operatori, uključujući i alternativne, trebaju proporcionalno snositi posljedice pada prihoda, čime se BH Telecom i vodio dostavljenim komercijalnim uslovima prema svim alternativnim operatorima uključujući i Akt online.

Vezano za smjernice na koje se u izjašnjenju pozivao BH Telecom, Podnosilac zahtjeva je skrenuo pažnju na činjenicu da od 5 datih smjernica od strane RAK-a BH Telecom je ispoštovao jednu. Naime istina je da je nudio cijene ravne onim iz zadnjeg kvartala 2017. godine, ali uz smanjen broj minuta međunarodnog saobraćaja, i to bitno smanjen broj, što ponovno alternativnog operatera dovodi u istu poziciju u kojoj je sad. Nadalje, u smjernicama RAK jasno navodi da BH Telecom treba alternativnim operatorima ponuditi veći broj različitih opcija po marginama i količinama saobraćaja pri čemu vrijedi

princip veća količina saobraćaja – manja margina. Na bazi principa nediskriminacije BH Telecom je trebao da uzme u obzir da smanjenje količine saobraćaja po kvartalima za alternativne operatore mora biti proporcionalno stvarnom smanjenju ukupnih količina međunarodnog saobraćaja. Dakle, od svih smjernica koje RAK propisuje, uključujući i smjernicu da BH Telecom mora uzeti u obzir troškove koje svaki alternativni operator ima za ovu vrstu usluge prilikom formiranja cijena, BH Telecom je uvažio jednu, tj. ponudio cijene koje su vrijedile za 4. kvartal 2017. pri čemu možemo dokazati da je i sa takvom cijenom alternativni operater doveden u situaciju da posluje sa pozitivnom nulom uz neznatnu dobit, a ovo sve zbog smanjene količine saobraćaja.

Predstavnici BH Telecoma su negirali navode o nesrazmjernom smanjenju količina saobraćaja, kako onih ponuđenih Akt.online-u tako i ukupnim količina međunarodnog saobraćaja, naglasivši da su konkretne podatke dostavili kako Konkurencijskom vijeću, tako i RAK-u iz čega se jasno može utvrditi neosnovanost navoda. Također, konstatacija da je djelovanje BH Telecoma dovelo do gašenja, odnosno prestanka poslovanja operatera T3 i Air Aba nije tačna, obzirom da operater T3 i dalje posjeduje licencu ima validan važeći ugovor s BH Telecomom i posluje na tržištu telekomunikacija u BiH. Također, suprotna strana je dala osvrt i na konstatacije o tome, da ponuđeni komercijalni uslovi dovode Akt online u negativno poslovanje, što se ne može smatrati tačnim, odnosno proračuni koje kompanija Akt.online dostavila Konkurencijskom vijeću predstavljaju isključivo prihode koje navedena kompanija ima prema svojoj majci firmi Akton Slovenija, a ne prema drugim ino operatorima koji su stvarni kupci navedenog servisa. Samim tim navedene proračune smatra nerelevantnim za navedeni postupak.

Podnosilac zahtjeva je ponovio kako su njegovi navodi o količini saobraćaja istiniti te podvukao kako je u posljednjoj ponudi koju je uputio zaposlenik BH Telecoma (..)** od 26.02.2018. navedena količina minuta za fiksnu mrežu (..)**. Ranija količina u 4. kvartalu 2017. godine koja je ponuđena od strane BH Telecoma iznosila je (..)** minuta na mjesečnom nivou, a u trećem kvartalu 2017. godine ponuda je čak iznosila (..)** minuta, što je očito pad od nekih (..)**. Iz ovog je vidljivo da BH Telecom konstantno i namjerno umanjuje saobraćaj ovom operateru tako što mu nudi uslove koje se za ovu vrstu transakcije uopšte ne moraju nuditi na ovaj način jer je očito jako široko polje za pregovore kada se u 3. kvartalu u 2017. godine ugovara (..)** za fiksnu telefoniju mjesečno, a za 1. kvartal 2018. godinr samo (..)**, uz istu cijenu. S ovim u vezi, dostavljena je e-mail korespondencija o vođenju pregovora u periodu prva tri mjeseca ove godine i ranije na uvid Konkurencijskom vijeću.

Protivna strana se na naprijed navedeno izjasnila navodeći da je sa svim količinama koje su ponuđene pod komercijalnim uvjetima Akt.online-u Konkurencijsko vijeće upoznato 23.01.2018. od strane BH Telecoma, kao i sa cijenama koje su nuđene u navedenom periodu. Na osnovu istih jasno se može utvrditi da Akt.online-u od strane BH Telecoma u proteklih 4 godine nije proporcionalno umanjivana količina saobraćaja koju može terminirati sa popustima u odnosu na ukupan pad dolaznog međunarodnog saobraćaja.

BH Telecom podsjeća na princip podržan od strane regulatora, a koji podrazumijeva da svi operatori proporcionalno snose teret pada količina međunarodnog saobraćaja koji je BH Telecom Konkurencijskom vijeću i procentualno predstavio u dopisu od 23.01.2018. Uzme li se u obzir tabela koja govori o pregledu dolaznog međunarodnog saobraćaja u BH Telecom mreže za period 2009.-2017. godine i tabela koja govori o količini saobraćaja za fiksnu i mobilnu mrežu prema Aktonu odnosno Akt. online, jasno je kako je Akt.online uživao takve količine saobraćaja koje nisu bile proporcionalne padu saobraćaja koji je trpio BH Telecom. Jasni su ekonomski pokazatelji iz parametara u ove dvije tabele koji ukazuju na činjenicu da bi u slučaju proporcionalnosti koju zahtijeva regulator, dozvoljeni saobraćaj prema Akt.online bio manji. Kada je riječ o smjernicama regulatora naglašavamo da jedna od smjernica ukazuje kako se kreiranje modela za 1. kvartal treba bazirati na primjeni samo cijena koje su vrijedile u 4. kvartalu 2017. što je od strane BH Telecoma i ispoštovano odnosno zbog čega su navodi protivne strane o količini dolaznog saobraćaja irelevantni.

Na upit voditelja postupka u vezi načina formiranja cijena, kalkulacija i faktora koji ulaze u obračun cijena, predstavnik BH Telecoma se izjasnio da je ulazni parametar za izračun zvanična cijena koju BHT Telecom ima prema ino partnerima od (..) **Eura/minut za fiksnu i (..) **Eura/minut za mobilnu mrežu. Navedena cijena se umanjuje u konkretnom slučaju kompanije Akt.online, to je (..) **% za pozive u fiksnu mrežu i (..) **% u mobilnu mrežu. Razlika između ino cijene po kojoj BH Telecom dobija pozive i cijene koja se pod komercijalnim uslovima nudi i ugovara sa Akt.online daje mogućnost pozitivnog poslovanja Podnosioca zahtjeva, a dokaz tome je da za 12 godina poslovanja kompanije Akt.online ovo predstavlja ključni izvor prihoda navedene kompanije, što je u totalnoj suprotnosti sa procesom liberalizacije tržišta telekomunikacija u BiH. Obzirom da poslovni subjekt nije ispunio obaveze iz člana 5. Pravila 68/2013 o obavljanju djelatnosti davaoca fiksnih i javnih telefonskih usluga u BiH.

Podnosilac zahtjeva je naveo da nije istina da kompanija Akt.online isključivo živi od sredstava prikupljenih ovom uslugom. Ona predstavlja veliki generator prihoda i to je tačno, ali obzirom na male razlike ulazne i izlazne cijene ono od čega se živi je znatno manje u poređenju sa ukupnim prometom. Kompanija Akt.online pored licence za obavljanje fiksnih telefonskih usluga ima i sve ostale licence izdate od RAK-a izuzev mobilne telefonije, i vrši ostale usluge sektora telekomunikacija, pristup internetu, data usluge i sl. Od voice usluga imamo uslugu realizovanu sa BH Telecomom, tako da nije istina da živimo samo od navedenog.

Protivna strana je u daljem toku rasprave upoznala Konkurencijsko vijeće da je razlog isključenja linkova za međunarodni saobraćaj istek pripadajućeg aneksa ugovora o interkonekciji s datumom 31.12.2017. godine i neprihvatanje ponuđenih komercijalnih uvjeta za prvi kvartal 2018. godine. Napominjući da BH Telecom u slučaju da je ostavio aktivne linkove, ne bi imao pravni osnov za naplatu odnosno izdavanje fakture za izvršene usluge. Također, naglasivši da je u poslovanju sa alternativnim operatorima u BiH neophodan instrument osiguranja plaćanja, obzirom da su u više navrata bili prinuđeni isti upotrijebiti prema određenim interkonektovanim operatorima. Također, Protivna strana je upoznala Vijeće da trenutno ima određene probleme sa naplatom dugovanja firme Akton Slovenija osnivača i vlasnika Podnosioca zahtjeva, koja sa BH Telecomom ima ugovorenu uslugu, obzirom da im je u duhu dobre poslovne saradnje omogućeno poslovanje bez dostave bankarske garancije, što jasno ukazuje da u ovom biznisu BH Telecom preuzima značajan rizik za naplatu svojih potraživanja.

U daljem toku rasprave strane su iznosile svoju argumentaciju što je i konstatovano Zapisnikom sa usmene rasprave, a između ostalog bitno je naglasiti da je Podnosilac zahtjeva u jednom momentu tokom rasprave odustao od pojedinih tačaka iz člana 10. Zakona po kojima je prvobitno podnio Zahtjev protiv BH Telecoma, te ostao samo kod tačke a) iz stava 2) člana 10. Zakona, da bi kasnije povukao svoju raniju izjavu te ostao kod svih tačaka koje je naveo u prvobitnom zahtjevu.

7. Utvrđeno činjenično stanje i ocjena dokaza

U predmetnom postupku, pristupilo se prikupljanju relevantne dokumentacije i podataka, te je uvidom u iste utvrđeno sljedeće:

- Da je RAK dana 09.10.2007. godine donijela Listu operatora sa značajnom tržišnom snagom broj: 03-29-2374-1/07, u kojoj se navodi da su BH Telecom, Telekom Srpske a.d. Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 61-A, 78 000 Banja Luka i Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Mostar, Kneza Branimira bb, 88 000 Mostar operatori telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koji imaju značajnu tržišnu snagu na tržištu usluge fiksne i mobilne telefonije.
- Da je BH Telecom dužan u skladu sa Zakonom o komunikacijama Bosne i Hercegovine i ostalim relevantnim propisima Regulatorne Agencije za komunikacije usvojiti Referentnu interkonekcijsku ponudu za povezivanje na fiksnu mrežu privrednog subjekta BH Telecoma (RIP) čiji je predmet

utvrđivanje uslova pod kojima BH Telecom nudi mogućnost za uspostavljanje i realizaciju interkonekcije mreža drugih operatora na javnu fiksnu telefonsku mrežu BH Telecoma u pravnom, tehnološko-tehničkom i ekonomskom smislu, procedure pregovaranja u cilju zaključivanja Ugovora o interkonekciji kao i prava i obaveze budućih ugovornih strana u vezi sa pružanjem/korištenjem Usluga interkonekcije.

- Da je važeći RIP javno objavljen na službenoj stranici RAK-a i odobren od strane RAK-a. U RIP-u je izvršena podjela na usluge interkonekcije-osnovne (DIO PETI RIP, strana 13.) čija je cijena regulisana od strane RAK-a, i usluge interkonekcije-komercijalne (DIO ŠESTI RIP, strana 24.) koje se saglasno članu 53. RIP-a pružaju na komercijalnoj osnovi i predmet su Aneksa Ugovora između BH Telecoma i Operatora.
- Da su cijene za navedene usluge iz šestog dijela RIP-a koje podrazumjevaju cijenu tranzitiranja međunarodnih poziva zajedno sa cijenom terminiranja poziva u mreže ino operatora, kao i cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže BH Telecoma i operatora u BiH predmet komercijalnog dogovora.
- Da su BH Telecom i privredni subjekt Akt.online dana 01.02.2008. godine zaključili Sporazum o interkonekciji broj BH Telecoma 01-71-212/2008 i broj Akt.online 46/08, na osnovu kojega su periodično zaključivali Ugovor o interkonekciji, a posljednji je zaključen dana 04.10.2011. godine, potpisan od strane Akt.online, odnosno 16.09.2011. godine od strane BH Telecoma.
- U skladu sa navedenim Ugovorom o interkonekciji broj BH Telecom i Akt.online su periodično zaključivali Dodatak ugovora o interkonekciji čiji je predmet bio regulisanje međusobnih prava i obaveza između ugovornih strana povodom pružanja usluga međunarodnog saobraćaja u skladu sa RIP-om za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma.
- Da je posljednji važeći dodatak Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od dana 05.10.2017. godine, po kojem su u 4. kvartalu 2017.godine za Akt.online cijene za fiksne pozive bile (..)**KM/min ((..)**€/min) odnosno (..)**KM/min ((..)**€/min) za mobilne pozive, sa količinama fiksnog saobraćaja od (..)** odnosno mobilnog saobraćaja (..)**. Navedeni dodatak Ugovora je važio do 31.12.2017. godine.
- Da je članom 6. dodatka Ugovora propisano da će BH Telecom 15 dana prije isteka istog, odnosno 15.12.2017. godine ponuditi operatoru Akt.online zaključivanje novog dodatka Ugovora, pod istim ili izmjenjenim uslovima.
- Da je u skladu sa članom 6. dodatka Ugovora BH Telecom dana 15.12.2017. godine ponudio operatoru Akt.online nastavak saradnje i u prvom kvartalu 2018. godine po cijeni terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..)**KM/min, a terminacije u mobilnu mrežu BH Telecoma po cijeni (..)**KM/min, sa količinama fiksnog saobraćaja od (..)** saobraćaja kvartalno.
- Da Akt.online nije prihvatio nove uslove iz ponuđenog dodatka Ugovora, te da je istekom dodatka Ugovora broj: 01-2.5-1410/17, odnosno neprihvatanjem nove ponude BH Telecoma za terminaciju međunarodnog saobraćaja, BH Telecom dana 31.12.2017. godine izvršio deaktivaciju usluge, odnosno isključio linkove za realizaciju usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma.

Na osnovu dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno,

Konkurencijsko vijeće je razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnosilac u svom zahtjevu odbije, jer radnje koje se stavljaju na teret privrednom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 10. stav 2) tačka a), b), c) i d) Zakona.

Kao prvo, u ovom postupku Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid u:

- Zakon o komunikacijama;
- Odluku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017.-2021. godine i akcijskog plana za realizaciju politike;
- Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo; Analizi tržišta poziva koji završavaju u individualnim mobilnim mrežama - veleprodajni nivo;
- RIP dokument BH Telecoma;
- Pravilo RAK-a 54/2011, 35/2008 i 51/2010;

Također, Konkurencijsko vijeće je izvršilo i uvid u Direktive koje se odnose na elektroničke komunikacije iz 2002. godine, a u cilju upoznavanja sa regulatornim okvirom, i ciljevima koji su zadani istima i to:

- Direktiva 2002/19/EZ o pristupu (Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Direktiva 2002/22/EZ o univerzalnoj usluzi (Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Direktiva 2002/77/EZ o konkurenciji (Commission Directive 2002/77/EC of 16 September 2002 on competition in the markets for electronic communications networks and services, OJ L 249, 17.9.2002);

Zakon o komunikacijama je po prvi put u Bosni i Hercegovini postavio pravni okvir za regulaciju tržišta elektroničkih komunikacija, istim Zakonom utemeljeno je nezavisno tijelo Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine, a u članu 3. Zakona o komunikacijama kao mjerodavna tijela za provedbu odredbi u oblasti elektroničkih komunikacija određena su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine daje okvir u obliku usvajanja Politike ovog sektora, a RAK regulira mreže, usluge, utvrđuje cijene, izdaje dozvole, međupovezivanje i određuje uvjete za osiguranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava i ostalo.

RAK je obavijestio Konkurencijsko vijeće da je upoznat sa predmetnim slučajem, te da je krajem 2017. godine zaprimio dopise privrednih subjekata Akt.online, Blicnet d.o.o. Banja Luka, Europronet Bosnia d.o.o. Sarajevo kojim obavještavaju RAK o isključenju linkova za uslugu međunarodne terminacije od strane BH Telecoma.

BH Telecom je kao rezultat sastanaka sa RAK-om poslao nove ponude navedenim privrednim subjektima, koje isti nisu prihvatili, iako su se izjasnili da su ponuđeni uslovi bolji od predhodnih, ali da im novi uslovi ne omogućavaju konkurentnost na tržištu međunarodnog saobraćaja u odnosu na ino operatore.

Također, utvrđeno je da je privredni subjekt Logosoft prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma za I kvartal 2018. godine, te da su strane zaključile novi dodatak Ugovora za prva tri mjeseca 2018. godine sa cijenom za fiksnu mrežu od (..) ** KM/min. i količinu do (..) **, te cijenom za mobilnu mrežu od (..) ** KM/min i količinom do (..) **.

Tokom postupka također je utvrđeno da je u duhu smjernica RAK-a BH Telecom dana 23.03.2018. godine postigao dogovor o novim uslovima za terminaciju međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma sa privrednim subjektom Blicnet, te da je istog dana od 15:00 sati usluga ponovo aktivirana. Ugovorena cijena za fiksni saobraćaj je (..) ** KM/min, odnosno (..) ** KM/min za mobilni saobraćaj, sa količinama od (..) ** za mobilni saobraćaj. Također, u duhu smjernica RAK-a operatoru Blicnet se dozvoljava dodatna količina međunarodnog saobraćaja koju terminira u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..) ** međunarodnog saobraćaja koju terminira u mobilnu mrežu BH Telecoma.

U vezi navoda Podnosioca zahtjeva da iz margine koja bi trebala biti između cijene sa popustom i cijene bez popusta, mora da pokriva stalne direktne mjesečne troškove u iznosu od približno (..) ** KM da bi tek nakon toga mogao ostvariti neku dobit, te da smanjivanjem količine saobraćaja i povećavanjem cijena bez realnog povećanja popusta, prostor za marginu je godinama sve manji i manji, dok sa zadnjim uslovima za prvi kvartal 2018. godine kojima se dodatno smanjile količine saobraćaja i digle cijene BH Telecom je napravio takvo stanje da prostora za ikakvu marginu više nema, nego je bilans negativan, te proračuna koje je Podnosilac dostavio Konkurencijskom vijeću po kojima bi poslovanje Podnosioca zahtjeva po cijenama i količinama iz nove ponude BH Telecoma u I kvartalu 2018. godine bilo negativno Konkurencijsko vijeće posebno ističe činjenicu, da Podnosilac zahtjeva, što se tiče međunarodnog poslovanja ima poslovnu saradnju samo sa svojom matičnom kompanijom Akton iz Slovenije, koja je 100% vlasnik privrednog subjekta Akt.online, tako da se cijena po kojoj Akt.online fakturiše usluge svojoj matičnoj kompaniji ne može smatrati fer tržišnom cijenom koja je formirana na osnovu zakona ponude i potražnje na međunarodnom tržištu, pošto se radi o međusobno povezanim privrednim subjektima.

Tokom postupka Konkurencijsko vijeće je utvrdilo, a što je i Regulatorna agencija za komunikacije istakla u svom dopisu od 21.05.2018. godine da u Bosni i Hercegovini postoje dva poslovna modela po kojima se trenutno ugovara terminacija međunarodnog saobraćaja. U jednom modelu cijene terminacije u fiksne i mobilne mreže su fiksirane, a mijenjaju se količine saobraćaja i popusti na osnovnu cijenu, takozvane margine. Princip je da je margina manja ukoliko je količina saobraćaja koja se terminira u mrežu veća i obrnuto. U drugom modelu i cijene terminacije i količine saobraćaja se određuju na kvartalnom nivou, što se potvrđuje novim aneksom interkonekcijskog ugovora. Novi aneks može sadržavati cijene terminacije i količine saobraćaja iz prethodnog kvartala, ali i ne mora. Također je utvrđeno, a što je i predstavnik BH Telecoma izložio na usmenoj raspravi da je ulazni parametar za izračun cijena zvanična cijena koju BH Telecom ima prema ino partnerima od (..) ** Eura/minut za fiksnu i (..) ** Eura/minut za mobilnu mrežu, a u što se Konkurencijsko vijeće uvjerilo uvidom u dostavljene Ugovore i ispostavljene fakture ino partnerima BH Telecoma, te se u konkretnom slučaju privrednom subjektu Akt.online navedena cijena umanjuje (..) ** % za pozive u fiksnu mrežu i (..) ** % za pozive u mobilnu mrežu, čime se potvrđuje da su netačni navodi Podnosioca zahtjeva da su margine (..) ** %.

U pogledu navoda Podnosioca zahtjeva da BH Telecom u ugovorima (aneksima) sa ino partnerima i ispostavljenim fakturama formalno stavlja cijenu (..) * EUR/min za fiksni saobraćaj, odnosno (..) * EUR/min za mobilni saobraćaj, ali da je međusobno dogovorena efektivna cijena niža, Konkurencijsko vijeće je uvidom u sve Ugovore koje BH Telecom ima zaključene sa ino partnerima, kao i u fakture za 2017. i 2018. godinu ispostavljene prema istim, nedvojbeno utvrdilo da su cijene koje su dogovorene sa ino partnerom i naznačene u važećim ugovorima jednake cijenama na ispostavljenim fakturama za izvršene usluge terminacije poziva. Kao primjer Konkurencijsko vijeće navodi Ugovor između Telekoma Austrije „A1 TELEKOM AUSTRIJA AG“ i BH Telecoma za period od 01.01.2017. godine do 30.06.2017. godine kao i primjer fakture broj: 90106416 za šesti mjesec 2017. godine iz kojih je jasno vidljivo da je cijena od (..) * EUR/min za fiksnu i (..) * EUR/min za mobilnu mrežu (svi ugovori sa ino partnerima sa fakturama za 2017. i 2018. godinu priloženi u spisu).

Također, RAK u cilju daljeg razvoja konkurencije na tržištu telekomunikacija, u skladu sa Odlukom o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021. godine (trenutno važeća), vodeći se smjernicama nadležnih institucija Evropske unije u pogledu analize tržišta u oblasti elektronskih komunikacija, a u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH i Pravilom 54/2011 o analizi tržišta elektronskih komunikacija redovno vrši analize relevantnih tržišta podložnih predhodnoj (*ex ante*) regulaciji i na osnovu toga donosi odgovarajuće odluke i mjere. Osnovni cilj postupka analize tržišta jeste utvrditi postoji li na određenom tržištu efektivna konkurencija ili na tom tržištu postoji jedan ili više operatora koji imaju značajnu ili zajedničku značajnu tržišnu snagu. Na osnovu rezultata provedene anize, operatorima sa značajnom tržišnom snagom se utvrđuju regulatorne obaveze, pri čemu se mogu uvesti nove obaveze, te zadržati, izmijeniti ili ukinuti postojeće. Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u aktuelnoj „Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo-“, i „Analizi tržišta poziva koji završavaju u individualnim mobilnim mrežama - veleprodajni nivo“ RAK posebno napominje da se obaveza troškovne orijentacije cijena terminacije, onako kako je predložena u predmetnim *Analizama tržišta*, odnosi na pozive koji započinju u mobilnim i fiksnim mrežama u Bosni i Hercegovini. Troškovna regulacija međunarodnog saobraćaja u ovoj fazi ne bi bila odgovarajuća i proporcionalna obaveza jer ne bi pomogla postizanju efikasne konkurencije na ovom tržištu. Osim toga, važno je dodati da Bosna i Hercegovina još uvijek nije dio EU zajedničkog tržišta i zbog toga nije obavezna da tretira međunarodne operatore jednako kao domaće. Zato RAK smatra da regulaciju cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u individualne fiksne mreže u Bosni i Hercegovini ne treba uvoditi u ovoj fazi, dok će RAK pratiti razvoj tržišta i reagovati u skladu sa zakonskim ovlastim, ako se u međuvremenu pojavi potreba za regulisanjem i ove vrste poziva.

Također, RAK u svojim Analizama relevantnih tržišta terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio relevantnog tržišta. Shodno tome ove usluge se pružaju u skladu sa komercijalnim dogovorom operatora koji podrazumjevaju da RAK ne određuje cijenu terminacije, što uključuje i količinu saobraćaja i odgovarajuće margine, već da operatori dogovaraju obostrano prihvatljive komercijalne uslove, te da je trenutni model, koji su prihvatili svi alternativni operatori, jedini prihvatljivi model postupanja za sve operatore u Bosni i Hercegovini.

Konkurencijsko vijeće u vezi navoda Podnosioca zahtjeva o nesrazmjernom smanjenju količina ponuđenog saobraćaja od strane BH Telecoma ističe stav RAK-a, da konstantni pad količina saobraćaja dovodi do kontinuiranog smanjenja prihoda svih operatora koji učestvuju u terminaciji međunarodnog saobraćaja, što predstavlja pogodne okolnosti za periodična sporenja između operatora. Stoga je nužno

napraviti takve poslovne modele koji će donijeti stabilnost u dužem vremenskom periodu, čime bi se značajno olakšali komercijalni pregovori. RAK prihvata stav BH Telecoma da se količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjuje što je posljedica sve većeg stepena primjene OTT aplikacija na svjetskom tržištu. Usljed ovakve situacije prihodi BH Telecoma, ali i svih alternativnih operatora koji šalju međunarodni saobraćaj ka mreži BH Telecoma se smanjuju iz godine u godinu. Shodno faktičkom stanju, a primjenjujući princip proporcionalnosti kao jedan od osnovnih principa koji se primjenjuje u regulaciji RAK smatra da se efekat smanjenja prihoda treba proporcionalno odraziti na sve operatore. Ovakav stav znači da alternativni operatori, bez obzira na svoje interese, ne mogu zadržati iste iznose prihoda koje su imali ranije, te da se i oni moraju prilagoditi aktuелnoj situaciji. Ovakav stav RAK je dosljedno primjenjivala i u prethodnom periodu.

Konkurencijsko vijeće analizom prikupljenih podataka u toku postupka utvrdilo da se ukupna količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjivala tokom posljednjih pet godina kako je prikazano u sljedećoj tabeli:

Tabela 5.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u fiksnu mrežu BHT	Procenat smanjenja u odnosu na prethodnu godinu	Ukupni međunarodni dolaz u mobilnu mrežu BHT	Procenat smanjenja u odnosu na prethodnu godinu
2013.	(..)*	(..)**	(..)**	(..)*
2014.	(..)*	(..)**	(..)**	(..)*
2015.	(..)*	(..)**	(..)**	(..)*
2016.	(..)*	(..)**	(..)**	(..)*
2017.	(..)*	(..)**	(..)**	(..)*

Izvor: Analiza Konkurencijskog vijeća na osnovu prikupljenih podataka

Također je utvrđeno da je BH Telecom svim alternativnim operatorima u Bosni i Hercegovini smanjivao količine međunarodnog saobraćaja u skladu sa smanjenjem ukupnog dolaznog saobraćaja u mreže BH Telecoma podjednako, a kako je vidljivo iz podataka i dokumentacije koju je Konkurencijsko vijeće prikupilo u toku postupka, procenat smanjenja količina saobraćaja koji je tokom posljednjih pet godina terminirao Podnosilac zahtjeva je bio manji od procenta pada ukupnih količina dolaznog saobraćaja u mreže BH Telecoma.

Nesporno je u toku postupka utvrđeno, a što je i RAK utvrdila donošenjem Liste operatora sa značajnom tržišnom snagom broj: 03-29-2374-1/07, u kojoj se navodi da su BH Telecom, Telekom Srpske a.d. Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 61-A, 78 000 Banja Luka i Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Mostar, Kneza Branimira bb, 88 000 Mostar operatori telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koji imaju značajnu tržišnu snagu na tržištu usluge fiksne i mobilne telefonije, kao i u svojim „Analizama tržišta“, koje je su objavljene na internet stranici RAK-a u kojima se navodi, da je BH Telecom, kao i ostali navedeni operatori koji posluju na relevantnom tržištu terminacije poziva proglašen SMP operatorom, odnosno operatorom sa značajnom tržišnom snagom na tržištu završavanja (terminacije) poziva u vlastitu mrežu na fiksnoj lokaciji, dakle da imaju dominantan položaj na relevantnom tržištu.

Konkurencijsko vijeće ističe činjenicu da privredni subjekt BH Telecom, iako u većinskom vlasništvu države i proglašen dominantnim operatorom na relevantnom tržištu, dalje posluje i u skladu sa Zakonom o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, te je i njegov legitimni cilj sticanje dobiti, kao

i svakog drugog privrednog subjekta. Pitanje obaveze pružanja usluge terminacije poziva u skladu sa RIP dokumentom BH Telecoma, s jedne strane, te postizanja dogovora oko obostrano prihvatljivih komercijalnih uslova u vezi pružanja usluga terminacije međunarodnih poziva s druge strane, što dovodi do mogućnosti nepostizanja dogovora ili mogućih sporova između operatora, za Konkurencijsko vijeće predstavlja autonomno pravo privrednog subjekta na donošenje poslovnih odluka u cilju zaštite vlastitog poslovanja.

Konkurencijsko vijeće je u toku ocjene ovog slučaja zaključilo da je djelovanje na ovom tržištu djelomično regulisano regulativom RAK-a, koja je u skladu sa Zakonom o komunikacijama *lex specialis* koji regulira ovu specifičnu materiju na specifičan način, te tražilo modus, u kojem bi moglo pronaći prostor za ocjenu povreda iz člana 10. Zakona o konkurenciji, i to u pojedinačnim slučajevima, nakon što su se dogodili kao *ex post* djelovanje, a pri tome pazeći da ne ulazi u mjerodavnosti drugih institucija, te poštujući zadani pravni okvir. Naime, činjenica da je RAK nametnula obavezu pružanja usluge interkonekcije privrednom subjektu BH Telecom, a da se uslovi pružanja usluga terminacije međunarodnih poziva određuju na osnovu komercijalnih dogovora, kao i da RAK u svojim Analizama relevantnih tržišta terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio relevantnog tržišta, odnosno usljed izostanka *ex ante* regulative od strane RAK-a na relevantnom tržištu međunarodne terminacije, Konkurencijsko vijeće ni na koji način ne može preuzeti obaveze ograničavanja jednog subjekta, radi ostvarivanja ciljeva drugog subjekta.

Shodno navedenom, Konkurencijsko vijeće u konkretnom slučaju ne može preuzeti ulogu regulatora niti direktno odlučivati o cijenama i količinama međunarodnog saobraćaja. Što se tiče visine margina koje bi bile prihvatljive za pojedine privredne subjekte, odnosno alternativne operatore, Konkurencijsko vijeće smatra da su margine koje je BH Telecom ponudio Podnosiocu zahtjeva dovoljne za nesmetano poslovanje na relevantnom tržištu, i to pogotovo u predmetnom slučaju gdje su pojedini privredni subjekti, odnosno alternativni operatori prihvatili nove ponude BH Telecoma, te zaključili nove dodatke Ugovora (operator Logosoft koji je prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma za period od 01.01.do 31.03.2018. i operator Blicnet koji je naknadno prihvatio ponudu BH Telecoma te zaključio ugovor za period od dana potpisivanja do 30.09.2018. godine). Ovdje je bitno istaći činjenicu da Podnosilac zahtjeva nije prihvatio novu, naknadnu ponudu BH Telecoma koja je sadržavala cijene za terminaciju međunarodnog saobraćaja koje su bile na snazi u IV kvartalu 2017. godine.

Kao važan aspekt u predmetnom slučaju na koji je Konkurencijsko vijeće posebno obratilo pažnju jeste uticaj isključenja interkonekcijskih vodova na krajnje potrošače u Bosni i Hercegovini. Naime, istekom posljednjeg važećeg dodatka ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od 05.10.2017. godine, BH Telecom je izvršio deaktivaciju usluge, odnosno isključio interkonekcijske vodove privrednom subjektu Akt.online. Konkurencijsko vijeće se u vezi opisane situacije obratilo RAK-u kao mjerodavnoj instituciji u oblasti telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koja u svom dopisu od dana 21.05.2018.godine ističe da generalno posmatrano, isključenje interkonekcijskih vodova ne utiče na kvalitet i kvantitet govornog saobraćaja kojeg potrošači u Bosni i Hercegovini primaju. Ovakva ocjena se zasniva na saznanjima Agencije da svi alternativni operatori imaju redundantne prenosne sisteme, što znači da u slučaju ispada jednog prenosnog puta, bez obzira na razlog ispada (kvar, isključenje ili nešto treće), sav saobraćaj koji je transportovan po tom putu se automatski preusmjerava na rezervne rute. Preusmjeravanje se odvija praktično trenutno (reda dijelova sekunde). U takvom scenariju potrošači u Bosni i Hercegovini ne bi osjetili posljedice isključenja interkonekcijskih linkova sa aspekata kvaliteta i kvantiteta govornog

saobraćaja. Postoji mogućnost da bi ukoliko je rezervna prenosna ruta slabijeg kvaliteta, pojedini potrošači osjetili posljedice prenosa saobraćaja po takvoj ruti što bi se ogledalo u narušenom kvalitetu govora. Kako se operator Akt.online ranije izjašnjavao da prenosi saobraćaj samo *premium* kvaliteta, smatramo da su i rezervne rute u konkretnom slučaju obezbijedile kvalitet saobraćaja jednak onome na primarnim rutama. Gore date ocjene su zasnovane na postojećim saznanjima Agencije, bez izvršenih dodatnih analiza konkretne situacije.

Isključenje vodova može uzrokovati gubitak govornog saobraćaja za potrošače u Bosni i Hercegovini u situaciji kada se za povezivanje alternativnog operatora sa mrežom BH Telecoma koriste dvosmjerni vodovi, dakle vodovi po kojima alternativni operator šalje saobraćaj u mrežu BH Telecoma, ali i po kojima BH Telecom šalje saobraćaj u mrežu operatora. Tada postoji mogućnost da je BH Telecom nakon isključenja vodova nekom alternativnom operatoru, saobraćaj za mrežu tog alternativnog operatora preusmjerio na vodove kojima je BH Telecom povezan sa drugim operatorom sa kojim alternativni operator kojem su isključeni vodovi nema interkonekciju. U takvoj situaciji dolazi do gubitka poziva koji traje sve dok se ne uspostavi interkonekcija između alternativnog operatora i operatora na kojeg BH Telecom preusmjeri pozive, ili dok BH Telecom nije preusmjerio govorni saobraćaj na operatora koji već ima interkonekciju sa alternativnim operatorom. Međutim, kako Akt.online nema svojih krajnjih korisnika, odnosno ne vrši terminaciju u svoju vlastitu mrežu, što je i RAK potvrdila u svojoj „Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo“ (Akt.online nema nijednog vlastitog krajnjeg korisnika i ima samo korisnike CS usluge-usluga odabira operatora), ovakva situacija nije ni moguća u konkretnom slučaju Akt.online-BH Telecom. Isključenje vodova nema uticaja na maloprodajne cijene, odnosno cijene po kojima potrošači u Bosni i Hercegovini plaćaju usluge fiksne i mobilne telefonije.

Konkurencijsko vijeće prihvata gore navedeni stav RAK-a kao relevantne nezavisne institucije za provedbu odredbi u oblasti elektronskih komunikacija, te u vezi isključenja interkonekcijskih vodova posebno ističe da je usluga pružanja interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma, tj. korištenja interkonekcijskih vodova zavisno povezana, odnosno međusobno uslovljena usluga sa uslugom međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma, pa u trenutnoj situaciji kada strane nisu postigle dogovor oko obostrano prihvatljivih komercijalnih uslova za nastavak daljnje poslovne saradnje na tržištu međunarodne terminacije, odnosno nisu zaključile novi ugovor o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja, koji je pravni osnov za daljnju poslovnu saradnju, nebitna je činjenica da li su interkonekcijski vodovi uključeni ili isključeni kada se isti ne koriste za navedenu uslugu, odnosno kada putem istih privredni subjekt Akt.online nije mogao transportovati međunarodni saobraćaj prema interkonekcijskim tačkama u mreži BH Telecoma zbog nepostojanja ugovornog osnova za obavljanje navedenih usluga.

Podnosilac zahtjeva je prvobitno podnio Zahtjev za pokretanje postupka za utvrđivanje zloupotrebe dominantnog položaja BH Telecoma u smislu člana 10. stav 2) tačke a), b) i d) Zakona o konkurenciji, pa se potom na usmenoj raspravi izjasnio da ostaje samo kod tačke a), te je na kraju usmene rasprave povukao svoju raniju izjavu i odlučio da ostaje kod prvobitnog Zahtjeva. Dana 03.04.2018. godine Konkurencijsko vijeće je zaprimilo dopunu Zahtjeva broj: UP-04-26-2-040-28/17 od Podnosioca zahtjeva, privrednog subjekta Akt.online u kojoj Podnosilac ističe da je u njegovom zahtjevu došlo do gramatičke greške, te da je umjesto tačke c) pogrešno naveo tačku d), a da je u svojim navodima uvijek ispostavljao činjenice po kojima od strane privrednog subjekta BH Telecom nije tretiran na isti način kako su tretirani međunarodni operateri, te je doveden u neravnotežan i nepovoljan konkurentski

položaj što je jasan primjer zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tačka c) Zakona o konkurenciji. Na osnovu navedenog Konkurencijsko vijeće je na 35. sjednici održanoj dana 08.08.2018.godine donijelo Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka broj: UP-04-26-2-040-38/17 i dostavilo ga stranama u postupku.

Na osnovu dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće nije utvrdilo zloupotrebu dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačke a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovačkih uslova kojima se ograničava konkurencija, tačke b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača i tačke c) primjene različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova sa ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, jer radnje koje se stavljaju na teret privrednom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tačka a), b) i c) Zakona.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovog Rješenja.

8. Privremena mjera

Član 40. Zakona o konkurenciji propisuje da Konkurencijsko vijeće može donijeti rješenje o privremenoj mjeri, na osnovu preliminarno utvrđene povrede, kada smatra da pojedine radnje sprječavaju, ograničavaju ili narušavaju tržišnu konkurenciju, u smislu ovog Zakona, prijete nastanku direktnog štetnog uticaja za pojedine privredne subjekte, odnosno pojedine grane privrede ili za interese potrošača.

Analizirajući gore navedene dokaze i činjenice Konkurencijsko vijeće nije moglo preliminarno utvrditi povredu Zakona, koja bi mogla kratkoročno štetno utjecati na pojedine privredne subjekte, odnosno dostavljeni podaci iz predmetnog zahtjeva su nedovoljni za utvrđivanje preliminarne povrede, te se na osnovu istih nije moglo utvrditi da pojedine radnje sprječavaju, ograničavaju ili narušavaju tržišnu konkurenciju, u smislu ovog Zakona, prijete nastanku direktnog štetnog uticaja za pojedine privredne subjekte, odnosno pojedine grane privrede ili za interese potrošača, te ne postoje osnovani razlozi za donošenje rješenja o privremenoj mjeri.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 2. dispozitiva ovog Rješenja.

9. Troškovi postupka

Članom 105. stav (1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u pravilu svaka stranka snosi svoje troškove postupka (koji uključuju i troškove za pravno zastupanje), a članom 105. stav (2) istog Zakona je propisano da kada u postupku učestvuju dvije ili više strana sa suprotnim interesima, strana koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku. Ako je u takvom slučaju koja od strana djelimično uspjela sa svojim zahtjevom ona je dužna nadoknaditi protivnoj stranci troškove srazmjerno dijelu svog zahtjeva s kojim nije uspio.

Članom 108. stav (1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u rješenju kojim se postupak završava, organ koji donosi rješenje određuje ko snosi troškove postupka, njihov iznos i kome se u kojem roku imaju isplatiti.

Na usmenoj raspravi su stranke, u smislu člana 105. stav (4) Zakona o upravnom postupku, upoznate sa obavezom podnošenja zahtjeva za naknadu troškova prije donošenja konačnog rješenja.

Kako do dana donošenja predmetnog rješenja stranke u postupku nisu dostavile zahtjev za naknadu troškova postupka Konkurencijsko vijeće nije ni odlučivalo o istim.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objave ovoga Rješenja.

Predsjednica

Adisa Begić

Dostaviti:

- Podnosiocu zahtjeva, putem punomoćnika
- BH Telecomu
- U spis
- a/a